

Саветодавна комисија за људска права

ТСС зграда Д-12, седиште мисије УНМИК-а, Приштина, Косово, електронска пошта hrar-unmik@un.org, телефон +381 (0)38 504 604 локал 5182

МИШЉЕЊЕ

Датум усвајања: 11. септембар 2015. године

Предмети бр. 224/09, 225/09, 343/09 и 344/09

Векослав РИСТИЋ и Станоје РИСТИЋ

против

УНМИК-а

Саветодавна комисија за људска права, на заседању одржаном 11. септембра 2015. године, уз присуство следећих чланова:

Марека Новицког, председавајућег
Кристин Чинкин
Франсоаз Тулкенс

Уз помоћ
Андреја Антонова, извршног службеника

Узевши у обзир изнад поменути жалбу, уложену сагласно члану 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права,

Након већања, обављеног такође и електронским путем, у складу са правилом 13 § 2 свог Пословника, доноси следеће закључке и препоруке:

I. ПОСТУПАК ПРЕД КОМИСИЈОМ

1. Жалбе г. Векослава Ристића (предмети бр. 224/09 и 225/09) уложене су 8. априла 2009. и уписане су 30. априла 2009. године.

2. Дана 18. августа 2010. и 26. јануара 2011. године, Комисија је затражила од жалиоца да достави додатне информације. Комисија је примила одговор од жалиоца 31. августа 2015. године.
3. Дана 9. септембра 2010. године, Комисија је одлучила да споји предмете бр. 224/09 и бр. 225/09, сходно правилу 20 свог Пословника.
1. Дана 29. марта 2012. године, Комисија је проследила жалбе Специјалном представнику Генералног секретара (СПГС)¹, како би добила примедбе УНМИК-а на њихову прихватљивост. Дана 7. маја 2012. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
4. Дана 23. августа 2012. године, Комисија је прогласила жалбе по предметима бр. 224/09 и 225/09 прихватљивим.
5. Дана 7. септембра 2012. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалби, као и копије истражних списа који се односе на предмете.
6. Жалбе г. Станоја Ристића (предмети бр. 343/09 и 344/09) уложене су датума који није утврђен и уписане су 4. децембра 2009. године.
7. Дана 6. октобра 2010. године, Комисија је од жалиоца затражила додатне информације. Жалилац је доставио свој одговор 2. новембра 2010.
8. Истог дана, Комисија је одлучила да споји предмете бр. 343/09 и бр. 344/09, сходно правилу 20 свог Пословника.
9. Дана 22. јуна 2011. године, Комисија је проследила предмете СПГС-у како би добила примедбе УНМИК-а на прихватљивост предмета. Дана 5. септембра 2011. године, СПГС је доставио УНМИК-ов одговор.
10. Дана 17. августа 2012. године, Комисија је прогласила жалбе прихватљивим.
11. Дана 7. септембра 2012. године, Комисија је проследила своју одлуку СПГС-у и затражила УНМИК-ове примедбе на меритум жалби, као и копије истражних списа који се односе на предмете.
12. Дана 26. септембра 2012. године, Комисија је одлучила да споји предмете бр. 224/09, 225/09, 343/09 и 344/09 сходно правилу 20 Пословника Комисије.
13. Дана 30. априла 2015. године, СПГС је доставио УНМИК-ове примедбе на меритум жалби г. Станоја Ристића, предмети бр. 343/09 и 344/09, заједно са копијама истражних списа.

¹ Списак скраћеница и акронима садржаних у тексту дат је Прилогу.

14. Дана 21. јула 2015. године, СПГС је доставио УНМИК-ове примедбе на меритум жалби г. Векослава Ристића, предмети бр. 224/09 и 225/09, заједно са копијама истражних списа који се односе на жалбе.
15. Дана 4. августа 2015, а затим и 17. августа 2015. године, Комисија је од УНМИК-а затражила да потврди да ли се достављање списа у вези са предметима може сматрати коначним. Дана 26. августа 2015. године, УНМИК је доставио свој одговор.

II. ЧИЊЕНИЦЕ

A. Општи преглед догађаја²

16. Предметни догађаји су се одиграли на територији Косова убрзо након успостављања Привремене управе мисије Уједињених нација на Косову (УНМИК), јуна 1999. године.
17. Оружани сукоб током 1998. и 1999. године између српских снага с једне стране и Ослободилачке војске Косова (ОВК) и других оружаних групација косовских Албанаца с друге стране добро је документован. Након неуспеха међународних напора за решавање сукоба, 23. марта 1999. године, Генерални секретар Северно-атлантског споразумног савеза („НАТО“) објавио је почетак ваздушних напада на Савезну Републику Југославију (СРЈ). Ваздушни напади су почели 24. марта 1999. године, а окончани су 8. јуна 1999. године, када је СРЈ пристала да повуче своје снаге са Косова. Дана 9. јуна 1999. године, Међународне безбедносне снаге (КФОР), СРЈ и Република Србија потписале су „војно-технички споразум“ у ком су се сагласиле о повлачењу СРЈ са Косова и присуству међународних безбедносних снага након доношења одговарајуће резолуције Савета безбедности УН-а.
18. Дана 10. јуна 1999. године, Савет безбедности УН-а усвојио је Резолуцију 1244 (1999). Поступајући сходно Поглављу VII Повеље УН-а, Савет безбедности УН-а одлучио је да распореди међународне безбедносне снаге и цивилне представнике – КФОР, односно УНМИК – на територију Косова. Сходно Резолуцији Савета безбедности 1244 (1999), УН-у је дата пуна законодавна и извршна власт за привремену управу на Косову, укључујући спровођење правде. КФОР је имао задатак да успостави „безбедну средину у којој избегла и расељена лица могу безбедно да се врате кући“ и привремено обезбеди „јавни ред и мир“ све док међународни цивилни представници не буду могли да преузму одговорност за овај задатак. УНМИК се састојао из четири главне

² Списи на које се Комисија позива при навођењу овог општег прегледа догађаја су следећи: ОЕБС, „Како виђено, тако речено“, 1. том (октобар 1998 – јун 1999) и 2. том (14. јун – 31. октобар 1999); тромесечни извештаји Генералног секретара УН-а о Привременој управи мисије Уједињених нација на Косову; Годишњи извештаји полиције УНМИК-а (2000, 2001); Фонд за хуманитарно право „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“ (2001); Фонд за хуманитарно право „Косовска књига памћења“ (<http://www.kosovomemorybook.org>); УНМИК-ова канцеларија за нестала лица и судску медицину, Извештај о активностима 2002–2004; Европски суд за људска права, *Бехрами и Бехрами против Француске и Сарамати против Француске, Немачке и Норвешке*, бр. 71412/01 и 78166/01, одлука од 2. маја 2007; Међународна комисија за нестала лица, „Ситуација на Косову: попис“ (2010); подаци које су издали Високи комесар Уједињених нација за избеглице, (доступни на адреси www.unhcr.org) и Међународни комитет Црвеног крста (доступни на адреси <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en>).

компоненте или стуба којима су руководиле Уједињене нације (цивилна управа), Високи комесар Уједињених нација за избеглице (хуманитарна помоћ, која је постепено окончана јуна 2000. године), ОЕБС (успостављање институција) и ЕУ (реконструкција и привредни развој). Сваки стуб је био под управом СПГС-а. Резолуцијом Савета безбедности УН-а 1244 (1999) УНМИК је овлашћен да „унапреди и штити људска права“ на Косову у складу са међународно признатим стандардима у погледу људских права.

19. Процене у погледу утицаја сукоба на расељавање популације косовских Албанаца крећу се од приближно 800.000 до 1,45 милиона. Након усвајања Резолуције 1244 (1999), већина косовских Албанаца који су побегли или били насилно избачени из својих кућа током сукоба од стране српских снага вратила се на Косово.
20. У међувремену, припадници неалбанске заједнице – углавном, али не само, Срби, Роми и словенски муслимани, као и косовски Албанци за које се сумња да су сарађивали са српским властима – постали су мета распрострањених напада од стране наоружаних групација косовских Албанаца. Тренутне процене у вези са бројем расељених косовских Срба крећу се између 200.000 и 210.000. Док је већина косовских Срба и другог неалбанског становништва побегла у ужу Србију и суседне земље, они који су остали постали су жртве системских убистава, отмица, насумичног притварања, сексуалног и родног насиља, пребијања и злостављања.
21. Иако постоји спор око бројки, процењује се да је више од 15.000 лица усмрћено или нестало током и одмах након косовског сукоба (1998-2000. године). Више од 3000 етничких Албанаца и око 800 Срба, Рома и чланова других мањинских заједница нестало је током овог периода. Пронађено је више од половине несталих лица и њихови посмртни остаци идентификовани су до краја 2010. године, док се од маја 2015. године 1.653 лица и даље води као нестало код Међународног комитета Црвеног крста (МКЦК).
22. Од јула 1999. године, у склопу напора да се на Косово врати спровођење закона у оквиру владавине права, СПГС је затражио од држава чланица УН-а да подрже постављање 4718 чланова међународне полиције као цивилне компоненте УНМИК-а. Задатак полиције УНМИК-а био је да саветује КФОР у вези са полицијским питањима док полиција не добије довољан број чланова да преузме пуну одговорност за спровођење закона и да ради на развоју Косовске полицијске службе. До септембра 1999. године, приближно 1100 међународних полицајаца распоређено је у УНМИК-у.
23. Распоређивање полиције УНМИК-а углавном је завршено до децембра 2000. године, са 4400 чланова особља из 53 земље, и УНМИК је преузео примарну одговорност за спровођење закона у свим крајевима Косова осим у Митровици. Према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, њој је пријављено 351 киднаповање, 675 убистава и 115 силовања у периоду од јуна 1999. до децембра 2000. године.
24. Услед колапса управљања правдом на Косову, УНМИК је јуна 1999. године успоставио ванредан правосудни систем. Он се састојао од ограниченог броја домаћих

судија и тужилаца и функционисао је све до почетка рада редовног правосудног система, јануара 2000. године. Фебруара 2000. године, УНМИК је одобрио именовање међународних судија и тужилаца, најпре у области Митровице, а касније широм Косова, да би ојачао домаћи правосудни систем и гарантовао његову непристрасност. Од октобра 2002. године, домаћи правосудни систем састојао се од 341 домаћег судије и тужиоца и 24 међународних. Јануара 2003. године, Генерални секретар УН-а, при подношењу извештаја Савету безбедности о спровођењу Резолуције 1244 (1999), констатовао је да систем полиције и правосуђа на Косову у том тренутку „добро функционише“ и да је „одржив“.

25. Јула 1999. године, Генерални секретар УН-а изјавио је у извештају Савету безбедности да УНМИК већ сматра да је питање несталих лица посебно акутан проблем у погледу људских права на Косову. Новембра 1999. године, при полицији УНМИК-а је основана Јединица за нестала лица (ЈНЛ), која је била задужена за истраживање могуће локације несталих лица и/или гробних места. ЈНЛ, заједно са Централном јединицом за кривичну истрагу (ЦЈКИ) полиције УНМИК-а, а касније наменска Јединица за истрагу ратних злочина (ЈИРЗ), били су одговорни за кривичне аспекте предмета несталих лица на Косову. Маја 2000. године, успостављена је Комисија за проналажење и идентификацију жртава (КПИЖ), којом председава УНМИК, ради проналажења, идентификације и предавања посмртних остатака. Дана 5. новембра 2001. године, УНМИК је потписао Заједнички документ УНМИК-а и СРЈ у коме се, између осталог, понавља његова обавеза решавања судбине несталих лица из свих заједница и признаје се да је програм ексхумације и идентификације само део активности везаних за нестала лица. Од јуна 2002. године, новооснована Канцеларија за нестала лица и судску медицину (КНЛСМ) при УНМИК-овом Одељењу правде (ОП) постала је једини орган који је овлашћен да утврди где се налазе нестала лица, идентификује њихове посмртне остатке и врати их њиховим породицама. Почевши од 2001. године, на основу Меморандума о разумевању (МоР) између УНМИК-а и Међународне комисије за нестала лица (МКНЛ) са седиштем у Сарајеву, допуњеног додатним споразумом из 2003. године, МКНЛ је спроводио идентификацију посмртних остатака путем ДНК анализе.
26. Дана 9. децембра 2008. године, одговорности УНМИК-а у области полиције и правосуђа на Косову су престале, а Мисија владавине права Европске уније на Косову (ЕУЛЕКС) преузела је пуну оперативну контролу у области владавине права, након саопштења председника Савета безбедности Уједињених нација, 26. новембра 2008. године (S/PRST/2008/44), којим се поздравља даље ангажовање Европске уније на Косову.
27. Истог дана, УНМИК и ЕУЛЕКС су потписали МоР о модалитетима и правима и обавезама које проистичу из преноса УНМИК-ових предмета ЕУЛЕКС-у, као и повезаних списа који се тичу истрага, оптужница и других активности које су у току, а које су предузели УНМИК-ови међународни тужиоци. Убрзо након тога, потписани су слични споразуми у вези са списима којима су се бавиле међународне судије и полиција УНМИК-а. Сви споразуми су обавезивали ЕУЛЕКС да УНМИК-у пружи приступ документима који се односе на активности које су УНМИК-ови органи

претходно предузели. Између 9. децембра 2008. и 30. марта 2009. године, сви списи кривичних предмета које су поседовали УНМИК-ов ОП и полиција УНМИК-а требало је да буду предати ЕУЛЕКС-у.

В. Околности које се тичу нестанка и убиства гђе Милевке Ристић³ (предмет бр. 224/09), г. Мирка Ристића (предмет бр. 225/09), гђе Јованке Ристић (предмет бр. 343/09) и г. Анђелка Ристића (предмет бр. 344/09).

28. Први жалилац (предмети бр. 224/09 и 225/09) син је г. Мирка Ристића и гђе Милевке Ристић. Други жалилац (предмети бр. 343/09 и 344/09) син је гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића.

Нестанак и убиство гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића (предмети бр. 224/09 и 225/09)

29. Први жалилац наводи да су гђа Милевка Ристић и г. Мирко Ристић отети јуна 1999. године из свог дома у селу Дворане, у општини Сува Река. Он наводи да је био обавештен да су они „заробљени и послати у фабрику Зеленгора“ у селу Муштутиште, где је био смештен импровизиран логор. Од тада више нису виђени живи.

30. Жалилац наводи да је 9. новембра 1999. године контактирао МКЦК у Београду поводом отмице својих родитеља. Имена жртава налазе се у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЛСМ⁴ и такође на списковима несталих особа које је МКЦК проследио УНМИК-у 12. октобра 2001, 29. јануара 2002. и 11. фебруара 2002. године.⁵

31. У релевантним пољима ставки у бази података на мрежи коју води МКНЛ⁶ у вези са г. Мирком Ристићем и гђом Милевком Ристић стоји следеће: „Прикупљено довољно референтних узорака“ и „МКНЛ је доставио информације о овом несталом лицу надлежној институцији 27. јануара 2006.“ и „13. септембра 2004. године. [тим редоследом] Како бисте добили додатне информације, контактирајте главни штаб ЕУЛЕКС-а на Косову“.

32. Дана 7. априла 2006. године, полиција УНМИК-а је породици Ристић предала посмртне остатке гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића.

Нестанак и убиство гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића (предмети бр. 343/09 и 344/09)

³ У спису се често помињу „Милевка“ и „Милева“, али се оба имена односе на исту особу.

⁴ База података КНЛСМ-а није отворена за јавност. Комисија ју је прегледала у вези са овим предметом 3. септембра 2015. године.

⁵ База података МКЦК-а је доступна на адреси: <http://familylinks.icrc.org/kosovo/en/pages/search-persons.aspx> (прегледано 3. септембра 2015).

⁶ Електронска база података МКНЛ-а је доступна на адреси: www.icmp.org/fdmsweb/index.php?w=mp_details&l=en (прегледано 3. септембра 2015).

33. Други жалилац наводи да су гђа Јованка Ристић и г. Анђелко Ристић отети јуна 1999. године из свог дома у селу Дворане, у општини Сува Река. Од тада више нису виђени живи.
34. Жалилац наводи да је отмица пријављена полицији УНМИК-а, као и МКЦК-у и Црвеном крсту Србије. Имена гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића налазе се у бази података коју је саставио УНМИК-ов КНЛСМ, као и на списковима несталих лица које је МКЦК проследио УНМИК-у 12. октобра 2001, 29. јануара 2002. и 11. фебруара 2002. године.
35. У релевантним пољима ставки у бази података на мрежи коју води МКНЛ у вези са г. Мирком Ристићем и гђом Јованком Ристић стоји следеће: „Прикупљено довољно референтних узорака“ и „МКНЛ је доставио информације о овом несталом лицу надлежној институцији 10. новембра 2004. године. Да бисте добили додатне информације, обратите се седишту ЕУЛЕКС-а на Косову“.
36. Посмртни остаци гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића враћени су другом жалиоцу, г. Станоју Ристићу, 25. марта 2005. године.

Достављање релевантних списа

37. У овом предмету, Комисија је од УНМИК-а примила копије докумената који су се претходно налазили код некадашњег УНМИК-овог КНЛСМ-а и ЈИРЗ-а полиције УНМИК-а. Комисија напомиње да је УНМИК потврдио да су достављена сва расположива документа (видети § 15 изнад).
38. Што се тиче откривања података садржаних у списима, Комисија подсећа да је УНМИК Комисији ставио на располагање истражне списе ради разматрања уз обавезу чувања поверљивости података. У том погледу, Комисија мора појаснити да, иако њена процена овог предмета проистиче из детаљног разматрања доступне документације, објављује се само ограничен број информација из ње. Стога је у следећим пасусима наведен сажет преглед релевантних истражних корака које су предузели истражни органи.

КНЛСМ-ов спис

39. Први документи у спису су четири недатирана МКЦК-ова обрасца за идентификацију жртве на српском језику у погледу гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића:
- У обрасцу који се тиче гђе Милевке Ристић и који је очигледно попунио МКЦК, а који је припојен предмету бр. БЛГ-802750, дат је њен кратак физички опис, наводи се њен супруг као особа која је нестала заједно са њом из њиховог породичног дома и дати су име и подаци за контакт њене сестре и сина, жалиоца у њеном предмету, г. Векослава Ристића, као њеног најближег сродника. Образац носи унакрсну

референцу на ЈНЛ-ов предмет бр. 2002-000539. У обрасцу се наводи 11. јун 1999. као датум њеног нестанка.

- У обрасцу који се тиче г. Мирка Ристића и који је очигледно попунио МКЦК, а који је припојен предмету бр. БЛГ-802750, дат је његов кратак физички опис, наводи се његова супруга као особа која је нестала заједно са њим из њиховог породичног дома и дати су име и подаци за контакт његовог брата и сина, жалиоца у његовом предмету, г. Векослава Ристића, као његовог најближег сродника. У обрасцу је наведен 11. јун 1999. године као датум његовог нестанка. У обрасцу се налази копија његове здравствене књижице.
- У обрасцу који се тиче гђе Јованке Ристић и који је очигледно попунио МКЦК, а који је припојен предмету бр. БЛГ-802865, дат је њен кратак физички опис, наводе се њен супруг, г. Анђелко Ристић, г. Мирко Ристић и гђа Милевка Ристић као особе које су нестале заједно са њом и дати су име и подаци за контакт њеног брата и сина, жалиоца у њеном предмету, г. Станоја Ристића, као њеног најближег сродника. Образац носи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов предмет бр. 2000-001374 и садржи њену фотографију. У обрасцу се наводи јун 1999. као датум њеног нестанка.
- У обрасцу који се тиче г. Анђелка Ристића и који је очигледно попунио МКЦК, а који је припојен предмету бр. БЛГ-802865, дат је његов кратак физички опис, наводе се његова супруга, гђа Јованка Ристић, гђа Милевка Ристић и г. Мирко Ристић као особе које су нестале заједно са њим и дати су име и подаци за контакт његове сестре и његовог сина, жалиоца у његовом предмету, г. Станоја Ристића, као његовог најближег сродника. Образац носи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов предмет бр. 2000-001374 и садржи његову фотографију. У обрасцу се наводи јун 1999. као датум његовог нестанка.

40. Следећи документи у спису су верзије образаца за идентификацију жртве на енглеском језику у погледу гђе Милевке Ристић, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића. Не постоји верзија на енглеском језику у погледу г. Мирка Ристића. Обрасци садрже исте информације као и верзије на српском језику, с изузетком чињенице да је у погледу Милевке Ристић као датум нестанка наведен 11. август 1999. године.⁷

41. Спис такође садржи Извештаје о наставку случаја у погледу г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића⁸:

- Извештај који се односи на г. Мирка Ристића, припојен ЈНЛ-овом спису бр. 2002-000542 садржи две ставке, од којих је свака датирана на 14. јун 2002. и гласи „Извршен унос у базу података“ и „Извршен унос у ДВИ систем“.

⁷ То је можда због чињенице што је тешко прочитати месец нестанка у копији обрасца за идентификацију жртве на српском језику који се тиче гђе Милевке Ристић и можда га је преводилац погрешно прочитао.

⁸ У спису се не налазе извештаји о истрази у погледу гђе Милевке Ристић, а истражни спис у погледу г. Анђелка Ристића комбинован је са његовом супругом, гђом Јованком Ристић.

- Извештај који се тиче гђе Јованке Ристић, припојен спису бр. 2000-001374, садржи четири ставке. У првој ставци, датираној на 18. октобар 2000, наводи се: „Извршен унос“; у другој ставци, датираној на 1. фебруар 2002, наводи се: „Извршен унос у ДВИ систем (у погледу Анђелка)“; у трећој и четвртој ставци, обема са датумом 17. јун 2002, наводи се: „Извршен додатни унос у базу података“, односно „Извршен унос у ДВИ систем“.
 - Постоје два Извештаја у погледу г. Анђелка Ристића. Први Извештај припојен је ЈНЛ-овом предмету бр. 2000-001374 и садржи две ставке, од којих је свака датирана на 17. јун 2002. и гласи: „Извршен додатни унос у базу података“, односно „Извршен додатни унос у ДВИ систем“. Други Извештај о наставку случаја не садржи датум и у њему се наводи: „Жалилац је присуствовао састављању извештаја о несталом лицу“ и садржи име и податке за контакт жалиоца, г. Станоја Ристића. У Извештају се наводе име, основни биографски подаци и детаљи везани за нестанак г. Анђелка Ристића.
42. Спис садржи два документа под називом „ИЗВЕШТАЈ ЈНЛ-а“, оба датирана на 26. новембар 2004. године, у погледу г. Мирка Ристића и гђе Јованке Ристић, по редоследу њиховог навођења. У документима су наведени основни биографски подаци у погледу обе особе. Поље под називом „Модус“ је празно у погледу г. Мирка Ристића, а у пољу које се тиче гђе Ристић наводи се: „[Нестало лице] је напустило село. Нису доступне додатне информације“.
43. Спис садржи неколико докумената која се тичу проналажења и идентификације посмртних остатака гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића. Чини се да су посмртни остаци првобитно били пронађени и сахрањени на гробљу, на локацији наведеној као „Широко“, у Сувој Реци. Накнадно, сви посмртни остаци су децембра 2003. године очигледно били поново ексхумирани са исте локације под шифром УМГ: Документа у погледу жртава у предмету који се налазе у спису су:
- Документација у погледу гђе Милевке Ристић датирана је на 13. децембар 2003. и садржи Извештај са обдукције у погледу посмртних остатака бр. УМГ68-1В. У Извештају са обдукције наводи се да су узрок смрти „Повреде нанете ватреним оружјем у пределу врата и грудног коша“. Спис садржи МКНЛ-ов извештај о ДНК анализи, датиран на 30. август 2004, у коме се потврђује да је реч о посмртним остацима гђе Милевке Ристић. Такође садржи УНМИК-ов образац за потврду идентитета, датиран на 5. октобар 2004, у погледу ЈНЛ-овог списка бр. 2002-000539, у коме се потврђује да је реч о посмртним остацима гђе Милевке Ристић. Ту се налази и УНМИК-ова смртовница, датирана на 5. октобар 2004, у којој се наводи да је смрт гђе Милевке Ристић наступила пре 26. августа 1999. године. На крају, у спису се налази недатиран документ под називом „Посета породици“, у коме се наводи да су посмртни остаци гђе Милевке Ристић предати њеном сину, жалиоцу, г. Веколаву Ристићу, 7. априла 2006. године.

- Документација у погледу г. Мирка Ристића, датирана на 13. децембар 2003, садржи Извештај са обдукције у погледу посмртних остатака бр. УМГ37-001ВР. У Извештају са обдукције наводи се да је узрок смрти „Неутврђен“. Спис садржи МКНЛ-ов извештај о ДНК анализи, датиран на 13. јануар 2006, у коме се потврђује да је реч о посмртним остацима г. Мирка Ристића. Такође садржи УНМИК-ов образац о потврди идентитета, датиран на 6. фебруар 2006, везан за ЈНЛ-ов спис бр. 2002-000542, у коме се потврђује да је реч о посмртним остацима г. Мирка Ристића. Ту се налази и УНМИК-ова смртовница, датирана на 6. фебруар 2006, у којој се наводи да је смрт г. Мирка Ристића наступила пре 26. августа 1999. године. На крају, у спису се налази документ под називом „Посета породици“ и документ о предаји посмртних остатака, датиран на 7. април 2006, у којима се наводи да су посмртни остаци г. Мирка Ристића истог дана предати његовом сину, жалиоцу, г. Веколесу Ристићу.
- Документација у погледу гђе Јованке Ристић, датирана на 13. децембар 2003, садржи Извештај са обдукције у погледу посмртних остатака бр. УМГ58-001В. У Извештају са обдукције наводи се да је узрок смрти „Неутврђен“. Спис садржи МКНЛ-ов извештај о анализи ДНК, датиран на „11. март 2004“, у коме се потврђује да је реч о посмртним остацима гђе Јованке Ристић. У спису који се тиче гђе Јованке Ристић налази се и УНМИК-ов образац о потврди идентитета, датиран на 25. новембар 2004, везан за ЈНЛ-ов спис бр. 2000-011374, у коме се потврђује да је реч о њеним посмртним остацима. Ту се налази и УНМИК-ова смртовница, датирана на 25. новембар 2004, у којој се наводи да је смрт гђе Јованке Ристић наступила пре октобра 1999. године. На крају, у спису се налази УНМИК-ов документ под називом „Посета породици“ и документ о предаји посмртних остатака, датиран на 25. март 2005, у којима се наводи да су посмртни остаци гђе Јованке Ристић истог дана предати њеном сину, жалиоцу, г. Станоју Ристићу.
- Документација у погледу г. Анђелка Ристића, датирана на 12. децембар 2003, садржи Извештај са обдукције у погледу посмртних остатака бр. УМГ41-001В. У Извештају са обдукције наводи се да је узрок смрти „Повреда нанета ватреним оружјем у пределу главе“. Спис садржи МКНЛ-ов извештај о анализи ДНК, датиран на „11. март 2004.“, у коме се потврђује да је реч о посмртним остацима г. Анђелка Ристића. У спису се налази и УНМИК-ов образац о потврди идентитета, датиран на 25. новембар 2004, везан за ЈНЛ-ов спис бр. 2000-0001374, у коме се потврђује да је реч о посмртним остацима г. Анђелка Ристића. Ту се налази и УНМИК-ова смртовница, датирана на 25. новембар 2004, у којој се наводи да је смрт г. Анђелка Ристића наступила пре октобра 1999. године. На крају, у спису се налази документ под називом „Посета породици“ и документ о предаји посмртних остатака, датиран на 25. март 2005, у којима се наводи да су посмртни остаци г. Анђелка Ристића истог дана предати његовом сину, жалиоцу, г. Станоју Ристићу.

ЈИРЗ-ови списи у погледу г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића

44. Спис такође садржи три ЈИРЗ-ова документа под називом „Извештај о анте-мортем истрази“ у погледу г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, тим редоследом:

- Извештај у погледу г. Мирка Ристића носи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов предметни спис бр. 2002-000542 и датиран је на 24. децембар 2004. У Извештају се наводи да је „дана 11. јуна 1999, нестало лице (НЛ), Ристић Мирко, напустио своје село заједно са Ристић Анђелком, Ристић Јованком и Ристић Милевом, и никада се више није вратио. Овај случај је био пријављен [МКЦК-у] и уписан је од стране МКЦК-а под бр. МКЦК/БГЛ-802750-02...“ У пољу Извештаја „Даља истрага“ наводи се: „Истрага је имала за циљ да открије како је жртва нестала, који је могући узрок њеног нестанка, ко је умешан у овај инцидент итд. Једина доступна информација је да је НЛ напустио село Дворане у општини Сува Река, 11. јуна 1999, и никада се више није вратио у своју кућу. Доле потписано лице је покушало да оствари контакт са блиским сродницима несталог лица, али то није било могуће јер особе нису биле доступне чак ни путем телефона. У овом тренутку не постоји доступан сведок у вези с овим случајем. Овај предмет захтева додатну истрагу“. У закључку Извештаја стоји: „Након истрага, у овом тренутку није могуће пронаћи непристрасног сведока. Нема информација које указују на могућу локацију НЛ. Овај предмет треба да остане отворен и на чекању у оквиру ЈРЗ-а“ (нагласак у оригиналној верзији).
- Извештај у погледу гђе Јованке Ристић носи унакрсну референцу на ЈНЛ-ов предметни спис бр. 2000-001374 и датиран је на 24. децембар 2004. У Извештају се наводе исти истражни подаци као и они који се налазе у извештају описаном изнад у погледу г. Мирка Ристића, користећи исти текст.
- Спис у погледу г. Анђелка Ристића садржи исти ЈИРЗ-ов Извештај о анте-мортем истрази као и у погледу гђе Јованке Ристић.

45. Постоје два документа под називом „Истражни детаљи“ у погледу г. Мирка Ристића, појединачно, и заједно гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, при чему су оба датирана на 25. децембар 2004. и садрже имена све три особе и унакрсну референцу на одговарајуће бројеве МКЦК-ових предмета. У пољу намењеном белешкама истражитеља стоји: „Видети извештај о истрази“. Постоји каснија верзија истог документа, датирана на 25. март 2005, у којој се налазе исти детаљи уз додатни текст у белешкама истражитеља, у коме се наводи: „[Нестало лице] 2000-001374 (Анђелко РИСТИЋ) био је позитивно идентификован и предат породици... Нема додатних информација о осталим [несталим лицима] по питању овог предмета“.

ЈИРЗ-ови списи само у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића

46. ЈИРЗ-ов спис у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића садржи већи број докумената који нису садржани у спису који се тиче гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића. Међу њима је један допис, датиран на 6. децембар 2001, о комуникацији унутар ЈИРЗ-а, везаној за један други случај убиства у истој општини. У том допису се помиње да је локални српски свештеник доставио списак имена других особа из те

области које се још увек воде као нестале и прилаже се списак на српском под називом „Списак Срба који су остали у области општине Сува Река (након 13. јуна 1999)“. Ту је и верзија списка на енглеском језику која садржи 22 имена, укључујући имена сва четири нестала лица у овом предмету, заједно са припадајућим ЈНЛ-овим бројевима, ручно унетим поред имена. Ту се налази и допис о даљим радњама, датиран на 30. септембар 2003, у коме се наводи да је претрага ЈНЛ-ове базе података извршена у погледу истог списка имена и да је пронађено поклапање 13 од укупно 22 имена. Поред имена гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића не налазе се бројеви ЈНЛ-ових предмета.

47. Спис такође садржи неколико дописа са подацима о лицима која су нестала током сукоба на Косову, које је МКЦК проследио УНМИК-овом ЈНЛ-у. Међу њима се налази допис датиран на 22. децембар 2001, у коме је МКЦК проследио УНМИК-овом ЈНЛ-у списак који је обухватао имена гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића. Уз други допис, датиран на 29. јануар 2002. године, приложен је ажурирани списак несталих лица, на коме се такође налазе имена сва четири нестала лица у овом предмету.
48. Спис садржи допис, датиран на 15. март 2004, који је УНМИК-ов ЦЈКИ упутио УНМИК-овом Директорату за управне послове, под називом „Слање података из Директората за управне послове / Централног цивилног регистра, везано за кривичне истраге полиције УНМИК-а“. Овај допис садржи списак од 11 имена, укључујући имена гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, и у њему се наводи: „Сви су живели у селу Муштуште, Сува Река... Молимо вас да нам доставите адресу, отиске прстију и слику једног или више поменутих лица“. При дну документа налази се руком исписана белешка која гласи: „Прибелешка: Нема одговора до 1. априла 2004“.
49. Спис такође садржи копију публикације Фонда за хуманитарно право под називом „Отмице и нестанци не-Албанаца на Косову“. У извештају су садржана имена и датуми рођења у погледу сва четири нестала лица, праћена следећим текстом: „Срби из Дворана (Дворане), општина Сува Река – нестали 11. јуна 1999“.
50. Спис даље садржи ЈИРЗ-ов Извештај о анализи случаја, датиран на 15. септембар 2008, по предмету бр. 2000-001374, у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића. У пољима Извештаја „Укупан број несталих лица“ стоји „2“. У пољу Извештаја „Коментари службеника који је обавио преглед“ стоји: „Дана 11. јуна 1999. године, [нестала лица] су напустила село Дворане у општини Сува Река. У КНЛСМ-овој бази података наводи се да су посмртни остаци идентификовани и враћени 25. марта 2005. године. Предмет затворен. Пошто је ово предмет ратног злочина, ЈРЗ може даље да настави истрагу“.

III. ЖАЛБЕ

51. Жалиоци се жале на УНМИК-ов наводни пропуст да ваљано истражи нестанак и убиство гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка

Ристића. У том погледу, Комисија сматра да се жалиоци позивају на кршење процедуралног проширења члана 2 Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП).

IV. ПРАВО

A. Наводно кршење процедуралне обавезе сходно члану 2 ЕКЉП

1. Опсег разматрања Комисије

52. Пре него што започне разматрање меритума жалби, Комисија би желела да разјасни домен свог разматрања.
53. При одлучивању о томе да ли сматра да је дошло до повреде члана 2 (процедурално проширења) ЕКЉП, Комисија узима у обзир постојећу судску праксу, нарочито ону Европског суда за људска права. Међутим, Комисија је такође свесна чињенице да се жалбе упућене њој значајно разликују од оних које су поднете Суду. Као прво, тужена страна није држава, већ привремена међународна територијална управа овлашћена да обавља привремене дужности на Косову. За УНМИК се не везују никакве сумње у погледу материјалних обавеза сходно члану 2 ЕКЉП. Друго, док су они који су осумњичени за наводна убиства и/или отмице недржавни актери у ограниченом броју предмета пред Европским судом, такви су сви осумњичени у предметима пред Комисијом, углавном, али не искључиво, повезани са сукобом. Комисија мора узети у обзир ове факторе при процени процедуралних позитивних обавеза међудржавне организације у погледу поступака учињених од стране трећих страна на територији над којом има привремену законодавну, извршну и судску контролу.
54. Комисија напомиње да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно следећим инструментима који се тичу људских права: Универзалној декларацији о људским правима, Европској конвенцији о људским правима и њеним протоколима, Међународном споразуму о грађанским и политичким правима (МСГПП), Међународном споразуму о економским, социјалним и културним правима, Међународној конвенцији о уклањању свих видова расне дискриминације, Конвенцији о уклањању свих видова дискриминације жена, Конвенцији против мучења и осталог окрутног, нечовечног и понижавајућег поступања или кажњавања и Конвенцији о правима детета.
55. Комисија такође примећује да, према члану 1.2 УНМИК-ове Уредбе бр. 2006/12 од 23. марта 2006. године о оснивању Саветодавне комисије за људска права, Комисија „треба да проучи жалбе уложене од стране било које особе или групе особа које тврде да су жртве кршења (својих) људских права од стране УНМИК-а“. Из тога следи да једино поступци или пропусти који се могу приписати УНМИК-у леже у оквиру надлежности Комисије *ratione personae*. У том погледу, треба напоменути, као што је горе наведено, да од 9. децембра 2008. године, УНМИК више не спроводи извршну

власт над косовским правосудним системом и системом за спровођење закона. УНМИК стога не сноси одговорност ни за какво кршење људских права наводно почињено од стране тих тела. У погледу тога што се жалилац жали на поступке који су се догодили након овог датума, они леже ван надлежности Комисије *ratione personae*.

56. Такође, Комисија наглашава да, што се тиче њене надлежности *ratione materiae*, из члана 1.2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 следи да она може испитати само жалбе које се односе на наводно кршење људских права. То значи да она може да разматра само поступке или пропусте који су предмет жалбе због тога што нису у складу са међународним инструментима људских права наведеним горе у тексту (видети § 54 изнад). У конкретним случајевима убистава и нестанака под околностима опасним по живот, није улога Комисије да замени надлежне органе у истрази случаја. Њен задатак је ограничен на разматрање ефикасности кривичне истраге таквих убистава и нестанака, у светлу процедуралних обавеза које проистичу из члана 2 ЕКЉП.
57. Комисија даље напомиње да, сходно члану 2 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12, она има правну надлежност једино над жалбама које се односе на наводна кршења људских права „до којих је дошло 23. априла 2005. или касније или су произашла из чињеница насталих пре овог датума, при чему су ове чињенице проузроковале континуирано кршење људских права“. Следи да догађаји који су се одиграли пре 23. априла 2005. године генерално леже ван надлежности Комисије *ratione temporis*. Међутим, у мери у којој такви догађаји проузрокују континуирану ситуацију, Комисија има надлежност да разматра жалбе које се односе на ту ситуацију (видети предмет Европског суда за људска права (ЕСЉП), Велико веће [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, бр. 16064/90 и остали, пресуда од 18. септембра 2009, §§ 147–149; ЕСЉП, *Кинар против Турске* [ВВ] бр. 25781/94, пресуда од 10. маја 2001, § 136, ЕКЉП 2001-IV).

2. Поднесци страна

58. Жалиоци се жале, у суштини, на повреду права које се односе на изостанак адекватне кривичне истраге у вези са нестанком и убиством њихових чланова породице. Жалиоци такође наводе да нису били обавештени о томе да ли је истрага уопште спроведена и какав је био исход.
59. СПГС генерално прихвата чињеницу да је до нестанка гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића дошло под околностима опасним по живот.⁹ СПГС наводи да је јуна 1999. године, убрзо након доласка КФОР-а и УНМИК-а на Косово, безбедносна ситуација била „напета и догодио се већи број озбиљних кривичних инцидената чије су мете били косовски Срби и косовски Албанци, укључујући отмице и убиства“. Цитирајући извештај Генералног секретара УН-а упућен Савету безбедности Уједињених нација од 12. јула 1999. године, СПГС описује ситуацију на следећи начин:

⁹ СПГС је доставио два засебна одговора; један у погледу гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића, а други у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића.

„Општа ситуација на Косову је била напета, али се стабилизује. ОВК се брзо вратио у све делове Косова, посебно у југозападни део, а велики број косовских Срба напустио је своје домове и отишао у Србију. Док је први талас одлазака косовских Срба био подстакнут бригаама за безбедност, а не стварним претњама, други талас одлазака био је последица растућег броја инцидената које су косовски Албанци починили против косовских Срба. Одласке су поготово подстакла убиства и отмице које су биле у центру пажње јавности, као и пљачке, подметнути пожари и присилна експропријација станова. Овај процес је сада успорен, али у градовима као што су Призрен и Пећ практично уопште нема косовских Срба, а градови Митровица и Ораховац су подељени дуж етничких линија.

Безбедносни проблем на Косову у великој мери је последица непостојања установа и органа задужених за ред и мир. Многи злочини и неправде не могу се ваљано кривично процесуирати. Криминалне банде, борећи се за контролу над оскудним ресурсима, већ искоришћавају ту празнину. Иако је КФОР тренутно одговоран за одржавање јавне безбедности и грађанског реда и мира, његова могућност да се тиме бави ограничена је чињеницом да се он и даље налази у процесу развоја својих снага. Непостојање легитимних полицијских снага, како међународних тако и домаћих, дубоко се осећа, стога се решавању тог проблема мора приступити као приоритету“.

60. СПГС прихвата чињеницу да су гђа Милевка Ристић, г. Мирко Ристић, гђа Јованка Ристић и г. Анђелко Ристић нестали под околностима опасним по живот и не оспорава одговорност УНМИК-а да спроведе истрагу у вези с њиховим случајем, сходно процедуралном делу члана 2 ЕКЉП. Према речима СПГС-а, „главна сврха такве истраге [била] је обезбеђивање ефикасне примене домаћих закона којима се штити право на живот, како је дефинисано Уредбом УНМИК-а бр. 1999/1 од 25. јула 1999. о овлашћењима привремене управе на Косову и касније измењеном и допуњеном Уредбом УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. о закону који се примењује на Косову“.
61. СПГС наглашава да жалиоци не наводе да је дошло до повреде материјалног дела члана 2, већ његовог процедуралног елемента. СПГС наводи да је „процедурални елемент члана 2 у суштини двострук: (i) обавеза утврђивања судбине и/или локације несталог лица путем истраге; и (ii) обавеза спровођења истраге којом се може утврдити да ли је до смрти дошло незаконитим путем и која може довести до идентификације и кажњавања лица одговорних за нестанак и/или смрт несталог(их) лица“.
62. СПГС даље примењује да се, при одлучивању о пријавама сходно процедуралном делу члана 2 мора обратити пажња на то да се на УНМИК не ставља немогућ или несразмеран терет. У том погледу, СПГС подсећа на пресуду од 15. фебруара 2011. године коју је донео Европски суд за људска права по предмету *Палић против Босне и Херцеговине*, у чијем се ставу 70 наводи:

„Суд узима у обзир комплексну ситуацију у Босни и Херцеговини, нарочито у првих десет година након рата. У таквој послератној ситуацији, оно што представља немогућ и/или несразмеран терет мора да се мери врло конкретним чињеницама и контекстом. С тим у вези, Суд напомиње да је више од 100.000 људи убијено, скоро 30.000 људи је нестало, а више од два милиона људи је расељено током рата у Босни и Херцеговини. Избор је неизбежно морао да се направи у смислу послератних приоритета и ресурса. Штавише, након дугог и суровог рата, Босна и Херцеговина је била подвргнута поправци унутрашње структуре и политичког система: постављени су ентитети и кантони у складу са Дејтонским мировним споразумом; уведене су споразумне поделе власти како би се обезбедила ефикасна равноправност између „конститутивних народа“ у послератном друштву (видети случај *Сејдић и Финци против Босне и Херцеговине* [ВВ], бр. 27996/06 и 34836/06, предмет ЕКЉП 2009-...), било је потребно формирати нове институције, а постојеће реструктурирати. У послератном периоду могла је да се очекује невољност тадашњих зарађених страна да сарађују са новим институцијама, као што се види у овом предмету. Иако је тешко тачно одредити када се завршио овај процес, Суд сматра да је домаћи правни систем требало да буде у могућности да ефикасно реши нестанке и друга тешка кршења међународног хуманитарног права до 2005. године, након свеобухватне провере постављене полиције и правосуђа и успостављања Одсека за ратне злочине при Суду Босне и Херцеговине. Након што је све ово размотрено и пошто није било значајног периода неактивности домаћих власти по овом предмету након 2005. године, Суд је закључио да се, с обзиром на тадашње околности прикупљања материјала, може сматрати да је домаћа кривична истрага спроведена у разумном року и експедитивно“.

63. Према мишљењу СПГС-а, ситуација на Косову „у периоду између 1999. и 2008. године“ била је „у већини аспеката слична оној у Босни и Херцеговини у периоду између 1995. и 2005. године“.
64. СПГС наводи да је током сукоба на Косову на хиљаде људи нестало, најмање 800.000 људи је расељено и на хиљаде њих је убијено. Многи људи који су нестали, отети су, убијени и сахрањени у необележеним гробовима на територији Косова или ван ње, што је умногоме отежало проналажење и повратак њихових посмртних остатака.
65. У јуну 2002. године УНМИК је успоставио КНЈСМ са мандатом да утврђује судбину несталих лица; међутим, он се суочио са многим изазовима на почетку свог ангажовања због онога што су претходно урадили углавном актери независни од УНМИК-а. Конкретно, СПГС наводи да је сакупљање доказа о ратним злочинима почело са доласком НАТО-а 1999. године, са независним тимовима из неколико земаља који су функционисали под слабом координацијом МКТЈ-а. Недостатак стандардних радних процедура или централизације довео је до проблема са доказима прикупљеним у овој фази. Године 2000, МКТЈ је спровео велику, централизовану, форензичку операцију у ораховачкој мртвачници, где је применио стандардне радне процедуре за све форензичке тимове осим британског, који је функционисао независно у Приштини. СПГС наводи да су, у покушају да покажу да су злочини били

систематски и широко распрострањени, тимови МКТЈ-а обављали обдукције на што је више тела могуће, вршећи идентификацију у малој мери или је уопште нису вршили; штавише, неидентификована тела која су ексхумирана 1999. године поново су сахрањена на локацијама које још увек нису познате КНЈСМ-у. Након што је МКТЈ окончао своје ангажовање 2000. године, ЈНЛ полиције УНМИК-а наставио је истраге несталих лица у мањем обиму, „ex-officio, без икакве шире стратегије у погледу подизања оптужнице“. Услед тога, прикупљен је велики број неструктурисаних информација.

66. СПГС тврди да је проналажење и идентификовање несталих лица у горе описаном контексту веома тежак и дуготрајан задатак. Он даље тврди да број несталих лица чије је остатке пронашао и идентификовао КНЈСМ „сведочи о његовом напорном раду између 2002. и 2008. године“ и да се „у гробницама и даље проналазе тела и у току су идентификације и повраћаји посмртних остатака члановима породица, често на основу информација садржаних у списима УНМИК-а/КНЈСМ-а“. СПГС даље напомиње да је стога „очигледно да је поступак оснивања система који ће моћи ефикасно да решава нестанке и друга озбиљна кршења међународног хуманитарног права разумљиво постепено“ на Косову, што се огледа у горенаведеном предмету *Палић*. СПГС даље напомиње да се овај процес „ослањао на велики број актера, а не само на УНМИК, на пример на Међународну комисију за нестала лица, Међународни комитет Црвеног крста и домаће организације за нестала лица“.
67. СПГС даље тврди да је од фундаменталног значаја за спровођење ефикасних истрага професионална, добро обучена и добро опремљена полиција и да таква полиција није постојала на Косову након сукоба. У том полицијском вакууму након завршетка сукоба, УНМИК је морао да испочетка изгради нову Косовску полицијску службу, што представља један дуготрајан и изазован задатак који, према наводу СПГС-а, још увек траје. СПГС такође наводи да се полиција УНМИК-а суочила са бројним изазовима током вршења функција спровођења закона, које јој је постепено преносио КФОР у периоду 1999-2000. године. Он се, у том погледу, осврће на Годишњи извештај полиције УНМИК-а за 2000. годину, у коме је ситуација описана на следећи начин:

„Полиција УНМИК-а је морала да ради у послератном окружењу у ком је затекла беживотна тела и опљачкане и спаљене куће. Етничко насиље је избијало у виду илегалних иселјавања, принудних одузимања имовине, спаљивања кућа и физичког насиља над заједницама широм Косова. Бес и тензија су били јако изражени међу свим етничким групама, а појачавали су их извештаји о несталим и умрлим особама. За полицију УНМИК-а је постао императив да успостави ред и да брзо изгради оквир за упис и истрагу злочина.

Све ово је морало да се уради уз ограничене физичке и људске ресурсе. Пошто је ово била прва извршна мисија у историји УН-а, било је неопходно да се на терену разраде концепт, планирање и спровођење. Због 20 различитих националности које су учествовале на почетку, полицијским руководиоцима је представљало изазован задатак да установе заједничку праксу за постизање оптималних резултата у једном високо ризичном окружењу“.

68. СПГС наводи да је ЈИРЗ полиције УНМИК-а ангажовао међународну полицију УНМИК-а и припаднике домаће Косовске полицијске службе и усмерио се на кривичну истрагу случајева несталих лица. Њихове обавезе обухватале су проналажење илегалних гробова, идентификацију починилаца и прикупљање доказа везаних за злочине. Припадници међународне полиције УНМИК-а који су радили на предметима несталих лица морали су да се прилагоде спровођењу истрага на страниј територији и у страниј земљи, са ограниченом подршком Косовске полиције која је још увек била у развоју.
69. Он даље наводи да, након сукоба, све домаће институције на Косову, укључујући институције за спровођење закона и институције за проналажење несталих лица, нису биле функционалне и да су морале бити успостављене од почетка. Такође, истражитељи су често наилазили на ситуације где појединци који су поседовали релевантне информације о локацији и судбини несталих лица нису желели да открију такве информације. Према наводима СПГС-а, сва ова ограничења смањила су способност полиције УНМИК-а да спроводи истраге у складу са стандардима који се могу очекивати од држава „у којима су институције боље успостављене и које не пролазе кроз тешкоће повезане са ситуацијом након сукоба“.
70. У вези са овим предметима, СПГС тврди да се, у погледу гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића и „упркос важности несталих списа¹⁰, чини да је полиција УНМИК-а заиста покренула и спровела истрагу са циљем утврђивања локације гђе и г. Ристића и идентификације починилаца и њиховог довођења пред лице правде“. СПГС такође наводи да је УНМИК-ов ЈНЛ „отворио два списка, у погледу гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића, током 2002. године“.
71. СПГС такође тврди да се, у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића чини да је „полиција УНМИК-а заиста покренула и спровела истрагу са циљем утврђивања локације гђе и г. Ристића, идентификације починилаца нестанка и смрти и њиховог довођења пред лице правде“. СПГС даље наводи да су списи УНМИК-овог ЈНЛ-а у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића отворени 2000. године.
72. СПГС такође описује кораке које је предузео УНМИК ради идентификације посмртних остатака све четири особе, укључујући анализу ДНК, закључке раније поменутих извештаја са обдукције (видети § 43 изнад) и враћање посмртних остатака њиховим породицама.
73. У погледу истраге усмерене ка идентификацији починилаца и њиховом довођењу пред лице правде, у погледу гђе Јованке Ристић и г. Мирка Ристића, СПГС наводи да су истражитељи „изгледа утврдили да је 11. јуна 1999. г. Ристић напустио своје село заједно са другим становницима, укључујући његову супругу Милевку Ристић, и да се

¹⁰ Односи се на одсуство Извештаја о анте-мортем истрази у вези са смрћу гђе Милевке Ристић и обрасца за идентификацију жртве у погледу г. Мирка Ристића. Комисија је у спису пронашла оригиналну верзију обрасца за идентификацију жртве на српском језику у погледу г. Мирка Ристића. У спису нема Анте-мортем извештаја у погледу гђе Милевке Ристић.

никада више није вратио. [видети § 44 изнад] У овом документу се такође наводи да је случај пријављен МКЦК-у, али ништа се не спомиње везано за могућу отмицу и њене наводне починиоце“. СПГС додаје да је у Извештају назначено да није било доступних сведока по питању овог случаја и да је покушај ЈИРЗ-а да контактира блиске сроднике г. Мирка Ристића био неуспешан, „пошто те особе нису биле доступне преко телефона“.

74. СПГС тврди да је „без приступа свим списима везаним за та два предмета тешко утврдити накнадне кораке истраге. Међутим, неизвесност која се тиче, с једне стране, датума нестанка гђе Ристић (11. јун 1999, према наводу жалиоца и неких информација у спису који се односи на г. Ристића, али 11. август 1999. према ЈНЛ-овом спису који се односи на гђу Ристић) и, с друге стране, узрока смрти г. Ристића утицала је на то да истрага постане веома комплексна. Додатно, недостатак сведока који би помогао истражитељима у њиховим задацима онемогућио је благовремен завршетак истраге“.
75. У погледу случајева гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, СПГС се позива на Анте-мортем извештај УНМИК-овог ЈИРЗ-а од 9. децембра 2004, у коме се наводи да је случај био пријављен МКЦК-у, „али ништа се не каже о могућој отмици и њеним наводним починиоцима“. СПГС указује на недостатак сведока у овом предмету и на то да је истражитељ покушао да контактира блиског сродника гђе Ристић, али то је било „безуспешно пошто та особа није била доступна преко телефона“. На крају, СПГС наводи да су „недостатак сведока који би помогли истражитељима у њиховим задацима и неизвесност у погледу узрока смрти гђе Ристић утицали на то да истрага постане веома комплексна и онемогућили су њено благовремено окончање“.
76. У погледу случајева гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића, СПГС закључује да се „чини да су истражне радње УНМИК-а, како налаже члан 2 ЕКЈП, биле ограничене услед недостатка трагова“.
77. У погледу случајева гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, СПГС закључује да се „чини да није постојало кршење члана 2 ЕКЈП од стране УНМИК-а у вези са жалбама г. Ристића и да те жалбе треба да буду одбачене у потпуности“.

3. Процена Комисије

78. Комисија сматра да се жалиоци позивају на повреду процедуралне обавезе која проистиче из права на живот, загарантованог чланом 2 ЕКЈП, у погледу тога да полиција УНМИК-а није спровела ефикасну истрагу у вези са нестанком и убиством гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића.

а) Подношење релевантних списа

79. На захтев Комисије, СПГС је 20. априла 2015. и 21. јула 2015. године доставио примерке докумената везаних за ову истрагу, које је УНМИК успео да добије. УНМИК је 26. августа 2015. године потврдио Комисији да више нису пронађени никакви списи па се тако достављање може сматрати завршеним (видети § 15 изнад).

80. Комисија напомиње да је у члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 наведено да Комисија може затражити од УНМИК-а да достави било који документ и да је СПГС обавезан да сарађује са Комисијом и пружи неопходну помоћ, што посебно укључује достављање докумената и информација релевантних за жалбу. У том погледу, Комисија се позива на судску праксу Европског суда за људска права да треба да се извуку закључци на основу понашања тужене стране током поступка, укључујући њен пропуст „да достави информације које поседује без одговарајућег објашњења“ (видети ЕСЉП, *Челикбилек против Турске*, бр. 27693/95, пресуда од 31. маја 2005. године, § 56).
81. Комисија такође напомиње да је правилно одржавање истражних списа који се тичу таквих кривичних дела као што су убиства и нестанци, од отварања истрага до њихове предаје, кључно за наставак тих истрага и пропуст да се то учини могао би стога сâм по себи покренути питања сходно члану 2 (видети ХРАП, *Булатовић*, бр. 166/09, мишљење од 13. новембра 2014. године, § 62).
82. Комисија нема разлога да сумња да је УНМИК уложио напор како би добио релевантна истражна документа. Међутим, УНМИК није доставио никакво објашњење због чега би документација могла бити непотпуна и у погледу којих делова.
83. Комисија није у позицији да сама провери потпуност примљених истражних списа. Комисија ће стога проценити меритум жалбе на основу докумената који су јој доступни (у том смислу, видети ЕСЉП, *Чекојев против Русије*, бр. 39358/05, пресуда од 15. марта 2011, § 146).
- b) *Општа начела која се тичу обавезе спровођења ефикасне истраге сходно члану 2*
84. Прво, Комисија сматра да је ограничен садржај истражних списа, у предметима гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића, конкретно у светлу признања СПГС-а да из тих предмета недостају важни списи (видети §§ 70 и 74 изнад), покреће питања терета доказивања. У том погледу, Комисија се позива на приступ Европског суда за људска права, као и Комитета Уједињених нација за људска права (КЉП) по овом питању. Опште правило је да је на страни која износи предлоге чињеница да их докаже, али ово није строго правило.
85. Ако се следи ово опште правило, у фази утврђивања прихватљивости, подносилац захтева мора да представи чињенице којима поткрепљује наводе о одговорности државе, односно да успостави *prima facie* случај против власти (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЉП, *Артико против Италије*, бр. 6694/74, пресуда од 13. маја 1980, §§ 29-30, серија А бр. 37; ЕСЉП, *Тоџу против Турске*, бр. 27601/95, пресуда од 31. маја 2005, § 95). Међутим, Европски суд даље сматра да „... када догађаји који су предмет жалбе леже у потпуности, или у већем делу, унутар искључивог знања власти... Може се сматрати да терет доказивања онда лежи на властима у смислу пружања задовољавајућег и убедљивог објашњења“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 56, при §§ 183–184).

86. Европски суд такође наводи да је „... на влади да дефинитивно тврди зашто се предметна документа не могу користити да подрже изјаве које су дали подносиоци захтева или да пружи задовољавајуће и убедљиво објашњење тога како су се предметни догађаји одиграли, а ако то не учини, биће покренуто питање сходно члану 2 и/или члану 3 Конвенције“ (видети ЕСЈП, *Акум и остали против Турске*, бр. 21894/93, пресуда од 24. јуна 2005, § 211, ЕКЈП 2005-II (делови)). Суд додаје да „... ако оне [власти] затим не доставе суштинске документе како би омогућиле Суду да установи чињенице или ако не доставе задовољавајуће и убедљиво објашњење, могу се извући чврсти закључци“ (видети ЕСЈП, *Варнава и остали против Турске [ВВ]*, наведен изнад, у § 56, при § 184; видети такође, КЈП, *Бенаниза против Алжира*, Разматрања од 26. јула 2010. године, § 9.4, СГПП/Ц/99/Д/1588/2007; КЈП, *Башаша против Либијске Арапске Цамахирије*, Разматрања од 20. октобра 2010. године, § 7.2, СГПП/Ц/100/Д/1776/2008).
87. Комисија разуме да се међународна судска пракса развила у контексту у коме је Влада о којој је овде реч можда умешана у суштинске оптужбе, што није случај са УНМИК-ом. Комисија ипак сматра да, пошто се документација налазила под искључивом контролом УНМИК-ових органа, макар до предаје ЕУЛЕКС-у, може да се примени начело да се „чврсти закључци“ могу извући из недостатка документације.
88. Друго, Комисија напомиње да је позитивна обавеза истраживања нестанака широко прихваћена у међународном праву људских права, макар од случаја Интерамеричког суда за људска права (ИАСЈП) *Веласкез Родригез* (видети случај *Веласкез Родригез против Хондураса*, пресуда ИАСЈП од 29. јула 1988. године Серија Ц бр. 4). Комитет за људска права Уједињених нација (КЈП) такође је навео да позитивна обавеза проистиче из члана 6 (право на живот), члана 7 (забрана окрутног и нечовечног поступања) и члана 9 (право на слободу и безбедност личности), тумачено заједно са чланом 2 став 3 (право на ефикасан правни лек) МСГПП-а (видети Комитет за људска права Уједињених нација (КЈП), Општи коментар бр. 6, 30. април 1982. године, § 4; КЈП, Општи коментар бр. 31, 26. мај 2004. године, §§ 8 и 18, СГПП/Ц/21/Рев.1/Дод. 13; видети такође, између осталог, КЈП, *Мухамед Ал-Авани против Либијске Арапске Цамахирије*, саопштење бр. 1295/2004, разматрања од 11. јула 2007, СГПП/Ц/90/Д/1295/2004). Обавеза истраживања нестанака и убистава такође је утврђена у Декларацији УН-а о заштити свих особа од принудног нестанка (Документ УН-а А/Res/47/133, 18. децембар 1992) и додатно је разрађена у смерницама УН-а као што су Приручник УН-а о ефикасној превенцији и истрази ванправних, арбитрарних и преких егзекуција (1991) и „Смернице о спровођењу истрага Уједињених нација у вези са наводним масакрима“ (1995). Важност обавезе је потврђена усвајањем Међународне конвенције о заштити свих особа од принудног нестанка 2006. године, која је ступила на снагу 23. децембра 2010. године.
89. Да би се бавила тврдњама жалилаца, Комисија се посебно осврће на добро утврђену судску праксу Европског суда за људска права о процедуралним обавезама сходно члану 2 ЕКЈП. Суд је сматрао да „Обавеза заштите права на живот сходно члану 2 Конвенције, тумачена заједно са општом дужношћу државе сходно члану 1 Конвенције

'да осигура свакоме унутар [своје] надлежности права и слободе дефинисане у Конвенцији', имплицитно захтева постојање неког облика ефикасне званичне истраге када су појединци убијени“ (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП, *Макен и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 27. септембра 1995, § 161, Серија А бр. 324; и ЕСЈП, *Каја против Турске*, пресуда од 19. фебруара 1998. године, § 105, *Извештаји о пресудама и одлукама* 1998-I; видети такође ЕСЈП, *Јасинскис против Летоније*, бр. 45744/08, пресуда од 21. децембра 2010, § 71). Обавеза спровођења такве истраге проистиче у свим случајевима убистава и осталих сумњивих смртних случајева, без обзира на то да ли су починиоци приватна лица или државни агенти, или су непознати (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, бр. 1108/02, пресуда од 5. новембра 2009, § 191).

90. Европски суд је такође навео да процедурална обавеза пружања неког облика ефикасне званичне истраге такође постоји када је појединац нестао под околностима опасним по живот и није ограничена на случајеве када је очигледно да је нестанак проузрокован од стране државног агента (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен у § 57 изнад у тексту, при § 136); ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније* бр. 10865/09, 45886/07 и 32431/08, пресуда од 17. септембра 2014. године, § 317).
91. Надлежни органи морају сами предузети радње када им се скрене пажња на одређени предмет и не смеју препустити подношење формалне пријаве или преузимање одговорности за спровођење било каквих истражних поступака иницијативи блиских сродника (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, бр. 21689/93, пресуда од 6. априла 2004, § 310; видети такође ЕСЈП, *Исајева против Русије*, бр. 57950/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, § 210; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 321).
92. Успостављајући стандарде ефикасне истраге, Суд је навео да истрага, поред независности, приступачности за породицу жртве, спровођења разумном брзином и експедитивношћу, пружања довољног елемента јавне критике истраге и њених резултата, такође мора бити ефикасна у смислу да може довести до утврђивања тога да ли је смрт изазвана незаконитим путем и, ако је то случај, до идентификације и кажњавања одговорних лица (видети ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 57, при § 191); видети такође ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, бр. 4704/04, пресуда од 15. фебруара 2011. године, § 63). То није обавеза пружања резултата, већ употребе средстава. Надлежни органи морају предузети све могуће разумне кораке да би обезбедили доказе који се тичу инцидента, укључујући, између осталог, сведочења очевидаца, форензичке доказе и, када је то применљиво, аутопсију која пружа потпун и тачан запис о повреди и објективну анализу клиничких налаза, укључујући узрок смрти. Сваки недостатак у истрази који спречава да се њоме установи узрок смрти, или одговорна особа или особе, ствара ризик да таква истрага неће испунити овај стандард (видети ЕСЈП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 312; и *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, § 212).

93. Конкретно, закључак истраге мора бити заснован на детаљној, објективној и непристрасној анализи свих релевантних елемената. Пропуст праћења очигледног следа истраге нарушава, у одлучујућој мери, могућност да се њоме утврде околности случаја и идентитет одговорних лица (видети ЕСЈП, *Колеви против Бугарске*, наведен изнад у § 89, при § 201). Међутим, природа и степен разматрања којима се испуњава минимални праг ефикасности истраге зависе од околности конкретног случаја. Они се морају проценити на основу релевантних чињеница и у погледу практичних реалних околности истражних радњи (видети ЕСЈП, *Велсеа и Мазаре против Румуније*, бр. 64301/01, пресуда од 1. децембра 2009. године, § 105). Истовремено, надлежни органи морају увек да начине озбиљан покушај да открију шта се догодило и не би требало да се ослањају на исхитрене или неосноване закључке да би затворили истрагу (видети ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“*, бр. 39630/09, пресуда од 13. децембра 2012. године, § 183; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 90, при § 322).
94. У том контексту се подразумева услов ажурности и разумне експедитивности. Чак и у ситуацијама када можда постоје препреке или потешкоће које спречавају напредак истраге, брза реакција надлежних органа је од кључног значаја за одржавање поверења јавности у њих у погледу поштовања владавине права и за спречавање стварања слике о тајном учествовању у незаконитим радњама или њиховом толерисању (видети ЕСЈП, *Пол и Одри Едвардс против Уједињеног Краљевства*, предмет бр. 46477/99, пресуда од 14. марта 2002, § 72, ЕКЈП 2002-II); ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 90, при § 317).
95. Посебно у погледу несталих особа које су касније пронађене мртве, Суд је навео да се поступцима ексхумације и идентификације посмртних остатака не исцрпљује обавеза сходно члану 2 ЕКЈП. Суд сматра да „процедурална обавеза која проистиче из нестанка генерално не престаје све док локација и судбина особе не буду познати, те је она стога континуираног карактера“ (ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 92 изнад, при § 46; у истом смислу случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен изнад у § 57, при § 148, *Аслаканова и остали против Русије*, бр. 2944/06 и остали, пресуда од 18. децембра 2012. године, § 122). Међутим, Суд такође наглашава да ова процедурална обавеза „не престаје да постоји чак ни након проналажења тела... Тиме се расветљава само један аспект судбине несталог лица и генерално остаје обавеза да се објасне нестанак и смрт, као и да се идентификује и кривично гони сваки починитељ незаконитих дела који има везе са тим нестанком и смрћу“ (случај ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад, § 46; у истом смислу случај ЕСЈП [ВВ], *Варнава и остали против Турске*, наведен горе у тексту, § 145). Иако проналажење и накнадна идентификација посмртних остатака жртве сами по себи могу представљати значајан успех, процедурална обавеза сходно члану 2 и даље постоји (видети случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад, § 64).
96. Што се тиче захтева за јавни надзор, Суд је даље навео да мора постојати довољан елемент јавног надзора над истрагом или њеним исходима да би се осигурала одговорност у пракси, као и у теорији. Потребан степен јавног надзора може се знатно

разликовати од случаја до случаја. Међутим, у свим случајевима, сродник жртве мора бити укључен у поступак у оној мери која је неопходна за заштиту његових или њених легитимних интереса (видети *Ахмет Озкан и остали*, наведен у § 91 изнад, при §§ 311–314; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 91, при §§ 211–214 и предмете који се наводе у њему; ЕСЈП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. јула 2011. године, бр. 55721/07, § 167, ЕКЈП 2011; ЕСЈП [ВВ], *Мокану и остали против Румуније*, наведен изнад у § 90, при § 324).

97. Суд је такође истакао огроман значај који ефикасна истрага има у утврђивању истине о ономе што се догодило, чиме се задовољава право на истину, не само због породица жртава, већ и због жртава сличних злочина, као и опште јавности, која има право да сазна шта се догодило (ЕСЈП [ВВ], *Ел-Масри против „Бивше Југословенске Републике Македоније“* наведен изнад у § 93; ЕСЈП, *Ал-Нашири против Пољске*, бр. 28761/11, пресуда од 24. јула 2014. године, §§ 495–496). Органи Уједињених нација су такође уверени у значај права на истину. Према речима Генералног секретара Уједињених нација, „право на истину подразумева свест о потпуној и комплетној истини о повредама права и догађајима који су се одиграли, карактеристичним околностима везаним за њих и о учесницима у њима. У случају несталих лица... то подразумева и право на откривање судбине и локације жртве“ (видети Извештај Генералног секретара УН-а, *Нестала лица*, документ УН-а А/67/267, 8. август 2012. године, § 5; видети такође КЈП, *Шедко и Бондаренко против Белорусије*, Саопштење бр. 886/1999, разматрања од 3. априла 2003, § 10.2, СГПП/Ц/77/Д/886/1999; КЈП, *Меријам, Филипе, Аугусте и Томас Санкара против Буркине Фасо*, Саопштење бр. 1159/2003, разматрања од 8. марта 2006, § 10.2, СГПП/Ц/86/Д/1159/2003; Комитет УН-а за људска права, Резолуције 9/11 и 12/12: *Право на истину*, 24. септембар 2008. и 12. октобар 2009; Преамбула и члан 24 став 2 Конвенције о заштити свих људи од принудног нестанка, наведено у § 106 изнад; видети такође Извештај Специјалног известиоца о унапређењу и заштити људских права и основних слобода током борбе против тероризма, г. Бена Емерсона, *Оквирни принципи за обезбеђивање одговорности јавних функционера за тешка и систематска кршења људских права почињена у контексту државних анти-терористичких иницијатива*; документ УН-а А/КЈП/22/52, 1. март 2013, § 23–26).

с) *Применљивост члана 2 на контекст Косова*

98. Комисија је свесна чињенице да је до нестанка гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића дошло убрзо након распоређивања УНМИК-а на Косову, када су били распрострањени криминал, насиље и мањак безбедности.
99. СПГС, са своје стране, не оспорава чињеницу да је УНМИК, почевши од свог распоређивања на Косову јуна 1999. године, имао обавезу да истражи овај случај сходно члану 2 ЕКЈП. Међутим, према наводима СПГС-а, јединствене околности које припадају контексту Косова и распоређивању УНМИК-а у првој фази његове мисије треба да буду узете у обзир приликом процене тога да ли је ова истрага у складу са чланом 2 ЕКЈП. У суштини, СПГС тврди да на УНМИК није могуће применити исте стандарде који се примењују на државу у уобичајеној ситуацији.

100. Комисија сматра да ово покреће два главна питања: прво питање је да ли стандарди члана 2 настављају да се примењују у ситуацији када постоји сукоб или опште насиље, а друго је да ли треба сматрати да се такви стандарди у потпуности примењују на УНМИК.
101. Што се тиче применљивости члана 2 на УНМИК, Комисија подсећа да је, након усвајања Уредбе УНМИК-а бр. 1999/1 25. јула 1999. године, УНМИК преузео обавезу поштовања међународно признатих стандарда у погледу људских права при обављању својих функција. Ово прихватање обавеза детаљно је описано у Уредби УНМИК-а бр. 1999/24 од 12. децембра 1999. године, према којој је УНМИК прихватио обавезе сходно одређеним инструментима који се тичу људских права, укључујући ЕКЉП. С тим у вези, Комисија је већ закључила да је тачно да се привремени карактер УНМИК-а и тешкоће с њим у вези морају прописно узети у обзир у погледу бројних ситуација, али ни у ком случају се ови елементи не смеју схватити као изговор за смањење стандарда у поштовању људских права, који су прописно уграђени у мандат УНМИК-а (видети случај ХРАП, *Милогорић и остали*, бр. 38/08 и остали, мишљење од 24. марта 2011. године, § 44; *Бериша и остали*, бр. 27/08 и остали, мишљење од 23. фебруара 2011, § 25; *Лалић и остали*, бр. 09/08 и остали, мишљење од 9. јуна 2012, § 22).
102. У погледу применљивости члана 2 на ситуације у којима постоји сукоб или опште насиље, Комисија подсећа да је Европски суд за људска права утврдио применљивост члана 2 на ситуације након сукоба, укључујући оне у земљама бивше Југославије (видети, између осталих примера, ЕСЉП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен у § 92 изнад и ЕСЉП, *Јуларић против Хрватске*, бр. 20106/06, пресуда од 20. јануара 2011). Суд даље наводи да процедурална обавеза сходно члану 2 наставља да се примењује у „тешким безбедносним околностима, укључујући оне у контексту оружаног сукоба“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад у § 96, при § 164; видети такође ЕСЉП, *Гулеч против Турске*, пресуда од 27. јула 1998. године, § 81, Извештаји 1998-IV; ЕСЉП, *Ерги против Турске*, пресуда од 28. јула 1998. године, §§ 79 и 82, Извештаји 1998-IV; ЕСЉП, *Ахмет Озкан и остали против Турске*, наведен изнад у § 91, при §§ 85–90, 309–320 и 326–330; *Исајева против Русије*, наведен изнад у § 91, при § 180 и 210; ЕСЉП, *Канлибаши против Турске*, бр. 32444/96, пресуда од 8. децембра 2005. године, §§ 39–51).
103. Суд је признао да „када до смрти [и нестанака] које треба истражити према члану 2 дође под околностима општег насиља, оружаног сукоба или побуне, истражитељи могу наићи на препреке и [...] конкретна ограничења могу захтевати употребу мање ефикасних мера истраге или могу довести до одлагања истраге“ (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Скеини и остали против Уједињеног Краљевства*, наведен изнад, § 164; ЕСЉП, *Базоркина против Русије*, бр. 69481/01, пресуда од 27. јула 2006, § 121). Ипак, Суд је сматрао да „обавеза сходно члану 2 која се тиче заштите живота подразумева да, чак и у тешким безбедносним условима, морају бити предузети сви разумни кораци како би се обезбедила ефикасна, независна истрага у вези са наводним кршењима права на

живот (видети, између многих осталих примера, ЕСЈП, *Каја против Турске*, наведен изнад у § 89, при §§ 86-92; ЕСЈП, *Ерги против Турске*, наведен изнад, §§ 82–85; ЕСЈП [ВВ], *Танрикулу против Турске*, бр. 23763/94, пресуда од 8. јула 1999, §§ 101–110, ЕКЈП 1999-IV); ЕСЈП, *Кашијев и Акајева против Русије*, бр. 57942/00 и 57945/00, пресуда од 24. фебруара 2005. године, §§ 156–166; ЕСЈП, *Исајева против Русије*, наведен горе у тексту, §§ 215-224; ЕСЈП, *Мусајев и остали против Русије*, бр. 57941/00 и остали, пресуда од 26. јула 2007. године, §§ 158–165).

104. Слично томе, КЈП је закључио да се право на живот, укључујући процедуралне гаранције, сматра врховним правом од кога није дозвољено никакво одступање чак ни у ванредним околностима када је угрожен живот нације (видети, КЈП, Општи коментар бр. 6, наведен изнад, при § 1; КЈП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, Саопштење бр. 1447/2006, разматрања од 22. априла 2009, § 11.2, СГПП/Ц/95/Д/1447/2006). Такође, КЈП је напоменуо применљивост чланова 2 (3), 6 и 7 МСГПП, уз посебни осврт на УНМИК-ову обавезу да спроведе ваљане истраге у вези са нестанима и отмицама на Косову (видети КЈП, Закључне примедбе Комитета за људска права: Косово (Србија), 14. август 2006, §§ 12-13, СГПП/Ц/УНК/ЦО/1).
105. Комисија разуме потешкоће са којима се УНМИК сусрео током прве фазе свог ангажовања. Комисија напомиње да је одговарајућа важност која је дата питању несталих лица на Косову значила да је УНМИК морао да узме у обзир како хуманитарну, тако и кривичну димензију ситуације. Конкретно, Комисија сматра да су важност која се приписује кривичним истрагама и потешкоће на Косову које су ограничиле могућност истражних органа да спроведу такве истраге, као што је описао СПГС, довеле до тога да од кључног значаја буде да УНМИК од самог почетка успостави окружење које погодује обављању значајних истрага. Ово подразумева успостављање система који обухвата елементе попут приписивања свеобухватне одговорности по питању надзора и праћења напретка истрага, обезбеђивања редовних извештаја о напретку истрага као и поступка прописне предаје предмета међу различитим службеницима или јединицама полиције УНМИК-а. Такав систем би такође требало да узме у обзир заштиту потреба жртава и сведока (видети, *mutatis mutandis*, ЕСЈП, *Р. Р. и остали против Мађарске*, бр. 19400/11, пресуда од 4. децембра 2012, §§ 28–32), као и да размотри нарочиту рањивост расељених лица у периоду након сукоба (видети ЕСЈП [ВВ], *Саргсијан против Азербејџана*, бр. 40167/06, одлука од 14. децембра 2011. године, § 145; и ЕСЈП [ВВ], *Чирагов и остали против Јерменије*, бр. 13216/05, пресуда од 14. децембра 2011. године, § 146). Иако схвата да је до распоређивања и организовања полиције и правосудног апарата дошло постепено, Комисија сматра да је овај процес завршен 2003. године када је Генерални секретар УН-а описао полицију и правосудни систем на Косову као системе који „добро функционишу“ и који су „одрживи“ (видети § 24 изнад).
106. Комисија даље напомиње да њен задатак није да испита релевантну праксу или наводне препреке спровођењу ефикасне истраге *in abstracto*, већ само у вези са њиховом конкретном применом на одређене околности везане за ситуацију која је предмет жалбе пред Комисијом (видети ЕСЈП, *Броган и остали против Уједињеног*

Краљевства, пресуда од 29. новембра 1988. године, § 53, Серија А бр. 145-Б). Комисија се стога слаже са СПГС-ом да природа и степен разматрања да ли ефикасност истраге испуњава минимални праг зависе од околности одређеног предмета. Из тих разлога, Комисија сматра да ће утврдити, у погледу сваког предмета, да ли су предузети сви разумни кораци за спровођење ефикасне истраге као што то налаже члан 2, узимајући у обзир реалне околности истражног посла на Косову.

107. На крају, као одговор на примедбу СПГС-а да се члан 2 мора тумачити тако да се њиме не поставља немогући или несразмеран терет на надлежне органе, било у контексту полицијских активности или у контексту приоритета и средстава, Комисија узима у обзир да је Европски суд установио да се управо конкретним чињеницама и контекстима мора мерити шта заправо представља немогућ и/или несразмеран терет (видети ЕСЈП, случај *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 92, при § 70; *Брекнел против Уједињеног Краљевства*, бр. 32457/04, пресуда од 27. новембра 2007. године, § 62).

108. Комисија наглашава да је она већ обавила анализу ефикасности, из члана 2, бројних истрага које је спровео УНМИК у погледу убистава, отмица и нестанка везаних за сукоб на Косову. Комисија је идентификовала уобичајене недостатке у овим истрагама, као што су кашњења у погледу уписивања предмета и дуги периоди неактивности од почетка и у периоду под правном надлежношћу Комисије; пропуст да се предузму основни истражни кораци и да се испрати очигледан след истраге; недостатак усклађености међу различитим јединицама полиције УНМИК-а; недостатак редовних и значајних разматрања предмета; недостатак тужилачког надзора; пропуст да се члановима породица достави минимум неопходних информација о статусу истраге (упоредити са случајем ЕСЈП, *Аслаканова и остали против Русије*, наведен изнад у § 95, при § 123). Комисија такође бележи системске пропусте попут мањкавости система за постављање истражних приоритета и изостанка ваљане предаје предмета. У већини ових случајева, Комисија је установила да истраге нису биле ефикасне у смислу члана 2 и да пропусти УНМИК-а, који су се наставили током периода под надлежношћу Комисије, не могу бити оправдани у светлу потешкоћа са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије.

d) *Усаглашеност са чланом 2 у овом предмету*

109. Што се тиче околности овог предмета, СПГС наводи да је УНМИК отворио спис који се тиче нестанка гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића 2002. године. Он такође наводи да су ЈНЛ-ови списи у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића отворени 2000. године. Након што је размотрила све истражне документе, Комисија сматра да је УНМИК сазнао за нестанак свих особа најкасније октобра 2001. године када је МКЦК проследио њихове анте-мортем податке УНМИК-у (видети § 30 изнад).

110. У том погледу, Комисија се прво бави питањем терета доказивања. На ступњу утврђивања прихватљивости, Комисија се уверила да наводи жалилаца нису неосновани па је, стога, прихватила постојање случаја *prima facie*: да су све жртве нестале под околностима опасним по живот и да је УНМИК сазнао за њихов нестанак

2000. године, у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, и октобра 2001. године у погледу гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића (видети § 30 изнад).

111. Сходно томе, примењујући горенаведене принципе (видети §§ 84–87), Комисија сматра да је терет доказивања пребачен на оптуженог, тако да је на УНМИК-у да предочи Комисији доказ о адекватној истрази као одбрану против навода које је изнела жалилац, а које је Комисија усвојила као прихватљиве. УНМИК није испунио своју обавезу по овом питању, пошто није доставио потпун истражни спис нити је на „задовољавајући и убедљив“ начин објаснио свој пропуст да то уради. Комисија ће, у складу с тим, извући закључке из ове ситуације.
112. Комисија закључује, на основу ограниченог садржаја истражног списка, да је дошло до неке од следећих ситуација: није спроведена никаква истрага; УНМИК је намерно одлучио да не достави спис Комисији, упркос својој обавези да сарађује са Комисијом и да јој пружа потребну помоћ, укључујући издавање докумената од значаја за жалбе сходно члану 15 Уредбе УНМИК-а бр. 2006/12 (наведен изнад у 80); спис није прописно предат ЕУЛЕКС-у; или УНМИК није успео да преузме спис од лица тренутно задуженог за чување тог списка.
113. Комисија је већ напоменула да нема разлога да сумња у поштене намере УНМИК-а у настојању да обезбеди истражни спис ради процене од стране Комисије. Комисија такође напомиње да СПГС у суштини сматра да из оскудних истражних информација, доступних у погледу истраге нестанка гђе Милевке Ристић није могуће установити да ли се неке очигледне празнине у истрази могу приписати пропусту релевантних канцеларија да предају и упишу информације или пуком изостанку истраге. Из тог разлога, он није у позицији да достави коментаре о томе да ли је УНМИК спровео ефикасну истрагу овог предмета.
114. Међутим, Комисија сматра да, без обзира на то које је од ових могућих објашњења применљиво, оно указује на пропуст који се може директно приписати УНМИК-у, било да се ради о периоду када је он обављао своје извршне функције или у свом садашњем својству.
115. Сврха ове истраге била је да се открије истина о околностима нестанка свих жртава, да се утврди њихова судбина и пронађу починиоци и да се они изведу пред надлежни суд утврђен законом. Да би се та сврха испунила, лица која су била одговорна за истрагу морала су да траже, прикупе и сачувају све неопходне доказе који су могли да доведу до идентификације починиоца/починилаца.
116. Комисија такође напомиње да је, према Годишњем извештају полиције УНМИК-а за 2000. годину, најкасније до 27. октобра 1999. године, цео систем кривичних истрага у региону Призрена био под пуном контролом УНМИК-а.
117. Комисија напомиње да је од самог почетка истраге било очигледних недостатака у њеном спровођењу. Међутим, у светлу горе описаних напомена у вези са њеном ограниченом временском надлежношћу (видети § 57 изнад у тексту), Комисија

подсећа да је она надлежна *ratione temporis* да процењује усклађеност истраге са чланом 2 ЕКЈП само за период након 23. априла 2005. године, узимајући у обзир статус предмета тог датума (видети ЕСЈП, *Палић против Босне и Херцеговине*, наведен изнад у § 62, при § 70). Период који је предмет разматрања завршава се 9. децембра 2008. године, када је ЕУЛЕКС преузео одговорност у области спровођења правде (видети § 26 изнад).

118. У погледу првог дела процедуралне обавезе, односно, проналажења несталих особа или утврђивања њихове судбине, Комисија напомиње да се у спису не наводи како, где и од стране које институције су пронађени посмртни остаци било које од ових особа. УНМИК је потврдио идентификацију посмртних остатака свих ових особа путем анализе ДНК коју је спровео МКНЛ (видети § 42 изнад) и предао их њиховим породицама 7. априла 2006. у погледу гђе Милевке и г. Мирка Ристића, а 23. марта 2005. у погледу гђе Јованке и г. Анђелка Ристића.
119. Комисија је већ у неколико наврата наводила да проналажење и идентификовање посмртних остатака несталих лица сами по себи представљају важно достигнуће. Комисија такође напомиње да процедурална обавеза сходно члану 2 није завршена открићем посмртних остатака ових особа, посебно јер су на посмртним остацима две од ових особа били уочљиви знаци насилне смрти (видети нпр. ХРАП, *Грујић*, бр. 287/09, мишљење од 19. марта 2015. године, § 96).
120. Комисија се сада осврће на истрагу коју је спровела полиција УНМИК-а у циљу идентификације починилаца и њиховог извођења пред лице правде, што представља други елемент процедуралне обавезе из члана 2 ЕКЈП.
121. Комисија напомиње да је до краја 2000. године полиција УНМИК-а већ поседовала неке релевантне информације о нестанку гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, а крајем 2001. у погледу гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића.
122. На почетку се мора напоменути да у спису не постоји ништа што би указало на то да је била предузета било каква истражна радња са циљем идентификације починилаца нестанка и убиства гђе Милевке Ристић. Ово је посебно забрињавајуће, с обзиром на чињеницу да се у извештају са обдукције у погледу гђе Милевке Ристић наводи да је узрок смрти повреда изазвана ватреним оружјем у пределу главе. У погледу других несталих лица, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, из истражног списка се види да нису предузети никакви основни истражни кораци попут „претресања“ области наводног места злочина како би се потражили додатни могући сведоци, посете домовима несталих лица, сусрета са локалним сеоским старешинама како би се потражило више информација, покушаја да се повежу њихови случајеви са другим случајевима који се тичу нестанака и/или убистава других особа у тој области у исто време, или чак утврђивања датума и места где су тела првобитно била откривена.
123. Предузете су одређене радње како би се сазнало више о судбинама гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, при чему су послати упити УНМИК-овом одељењу за цивилне

послове и наведене су унакрсне референце на имена других несталих лица у области, која је доставио локални српски свештеник 2001. године (видети §§ 46 и 48 изнад). Међутим, чини се да уопште нису предузете радње како би се испратиле ове информације добијене од свештеника или комуникација са одељењем за цивилне послове УНМИК-а.

124. Комисија такође напомиње да је УНМИК-ов ЈНЛ имао обрасце за идентификацију жртве у погледу свих лица, у којима су се налазили пуни подаци за контакт бројних чланова породица ван Косова (видети § 39 изнад). Међутим, у истражном спису не постоје назнаке да је УНМИК покушао да их контактира осим једном приликом, приближно 5 година након њиховог нестанка, телефонским путем, али није добио ниједног од њих. У спису се не налазе детаљи о томе кога су конкретно истражитељи покушали да контактирају. Упркос извештају истражитеља у коме се наводи да предмети захтевају додатну истрагу, сва три списка су класификована као списи „на чекању“ (видети § 44 изнад). Ништа у спису не указује на покушај да се контактирају породице путем било ког другог постојећег канала.
125. Комисија напомиње да се чини да је УНМИК ексхумирао све посмртне остатке децембра 2003. године. Међутим, Комисија са забринутошћу напомиње да у спису не постоји документација о околностима открића гробног места, што је могло да помогне у истрази.
126. У погледу периода под њеном правном надлежношћу, почевши од 23. априла 2005. године, Комисија напомиње да је након тог критичног датума настављен пропуст спровођења неопходних истражних радњи, укључујући оне у почетној фази истраге. Сходно томе, нису решени недостаци који су постојали до тог датума. Тако је, у складу са настављеном обавезом спровођења истраге (видети § 84 изнад), процена целокупне истраге доведена под период надлежности Комисије.
127. Комисија такође сматра да је полиција УНМИК-а, пошто лица одговорна за злочин нису била идентификована, имала обавезу да користи средства која су јој на располагању како би редовно пратила напредак истраге да би била сигурна да ништа није занемарено и да је сваки нови доказ узет у разматрање, и како би обавестила сроднике о напретку истраге.
128. Из списка се види да су посмртни остаци свих особа враћени њиховим породицама 2005. године, у погледу гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића (видети § 36 изнад), и 2006. године у погледу гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића (видети § 32 изнад). Комисија напомиње да је то био тренутак обновљеног контакта са породицом. Међутим, није узета ниједна нова изјава нити је спроведена иједна истражна радња како би се идентификовали починиоци.
129. Септембра 2008. године, ЈИРЗ је обавио преглед предмета гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића. Ипак, Комисија напомиње да информације из овог извештаја само потврђују исте основне информације које су полицији УНМИК-а познате од уписивања предмета. Комисија напомиње да се у прегледу наводи да су тела обе

особе била идентификована, да су посмртни остаци враћени породици и да је предмет затворен. У спису не постоји ниједан доказ да је спроведена било каква додатна истражна активност или друга смислена акција полиције УНМИК-а током периода временске надлежности Комисије. Нису дате препоруке ни за једну другу радњу. У погледу гђе Милевке Ристић и г. Мирка Ристића, Комисија такође напомиње да у спису нема доказа да је ЈИРЗ обавио било какав преглед.

130. Комисија подсећа на тврдњу СПГС-а да би изостанак напретка у овом случају могао да се припише непостојању сведока или трагова (видети § 74 изнад). У том погледу, Комисија поново наглашава да почетној фази скоро сваке истраге недостају информације. Проналажење неопходних информација како би се попуниле ове празнине представља главни циљ сваке истражне активности. Дакле, истражни органи не би требало да користе недостатак информација на почетку истраге као аргумент да оправдају своју неактивност. Као што је горе објашњено, у спису се не види адекватна радња УНМИК-ових органа у погледу праћења доступних трагова и очигледних праваца истраге. За Комисију је то довољан доказ УНМИК-ове неактивности. Такође, Комисија страхује да таква неактивност указује на невољност полиције УНМИК-а да настави са истрагом.
131. Такође, како је Комисија претходно закључила, полиција УНМИК-а и ОП су водили политику очувања ограничених истражних ресурса и концентрисања само на истраге, „у којима постоји велика вероватноћа идентификације осумњичених“ (видети ХРАП, *Стевановић*, бр. 289/09, мишљење од 14. децембра 2014. године, при § 112). Како је Комисија такође напоменула, овај приступ је био у супротности са описом ситуације на терену коју је Генерални секретар УН-а отприлике у исто време представио Савету безбедности УН-а и указао на озбиљан системски пропуст (видети *ibid.*, § 116).
132. У спису се такође не види никакво активно ангажовање јавног тужиоца по питању ове истраге. Као што је Комисија већ споменула, правилан тужилачки преглед истражног списка могао је довести до тога да буду предузете одређене истражне радње и да буду дате додатне препоруке како случај не би остао неактиван током дугих временских периода (видети ХРАП, *Стојковић*, бр. 87/09, мишљење од 14. децембра 2013, § 160; ХРАП, *Буљевић*, мишљење од 13. децембра, при § 120). Стога, према мишљењу Комисије, тужилачки преглед случаја био је далеко од адекватног.
133. Очигледан изостанак било какве реакције полиције УНМИК-а, било одмах или у каснијим фазама, могао је указати починиоцима на то да надлежни органи нису могли, или нису били вољни, да спроведу истраге нестанака лица. Такав став надлежних органа према најозбиљнијим злочинима у било ком друштву, а нарочито у околностима након сукоба, неминовно ствара културу некажњивости међу починиоцима злочина и може само да доведе до погоршања ситуације. Проблеми са којима се УНМИК сусрео на почетку своје мисије, који су размотрени изнад, не оправдавају такву неактивност, било на почетку или касније. Наравно, према мишљењу Комисије, оваква неактивност није помогла УНМИК-у да смири „страсти и тензије... које су биле изражене међу свим етничким групама, а које су се појачавале

извештајима о несталим или убијеним особама“, као што је поменуо СПГС (видети § 67 горе у тексту).

134. Комисија је свесна чињенице да дужност спровођења истраге није прекрешена само због тога што истрага није довела до задовољавајућег резултата. Ипак, таква истрага мора да се спроведе на озбиљан начин и не сме да буде пука формалност. Комисија сматра да, узимајући у обзир околности из овог предмета, УНМИК није предузео све разумне кораке како би идентификовао починиоце и извео их пред лице правде. У том погледу, Комисија сматра да истрага није била одговарајућа и није била усклађена са захтевима брзине, експедитивности и ефикасности (видети § 92 изнад), као што то налаже члан 2 ЕКЉП.
135. На крају, што се тиче захтева за јавни надзор, Комисија подсећа да члан 2 такође захтева укључивање блиског сродника у истрагу у мери која је неопходна да се заштите његови или њени законски интереси. Комисија констатује да не постоји документован контакт између истражитеља УНМИК-а и жалиоца нити било ког другог члана породице. У спису је забележен само један неуспешан покушај таквог контакта током целог истражног периода, остварен децембра 2004. (видети § 44 изнад). УНМИК-ова полиција никада није узела ниједну изјаву и никакав даљи контакт са жалиоцем или другим члановима породице није документован у спису. Комисија стога сматра да истрага уопште није била отворена за јавни надзор, како то налаже члан 2 ЕКЉП (видети, у супротном смислу, ЕСЉП [ВВ], *Мустафа Тунч против Турске*, бр. 24014/05, пресуда од 14 априла 2015. године, §§ 210–216).
136. У светлу горе описаних мана и недостатака у истрази, Комисија сматра да случајеви гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, као и други случајеви убистава, отмица и нестанка који су претходно размотрени, заправо указују на образац површних и непродуктивних истрага које је полиција УНМИК-а спроводила у вези са убиствима и нестанцима на Косову (видети § 107 изнад; упоредити са КЉП, *Абубакар Амиров и Аизан Амирова против Руске Федерације*, наведен изнад у § 104, при § 11,4; видети такође ХРАП, *Булатовић*, наведен изнад у § 81, при §§ 85 и 101).
137. Стога, узевши у обзир све горенаведено, Комисија закључује да УНМИК није спровео ефикасну истрагу нестанка и убиства гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића. У складу с тим, постојало је кршење процедуралног аспекта члана 2 ЕКЉП.

V. ЗАКЉУЧНИ КОМЕНТАРИ И ПРЕПОРУКЕ

138. У светлу закључака Комисије о овом предмету, Комисија је мишљења да је потребан неки облик накнаде.
139. Комисија напомиње да принудни нестанци представљају озбиљна кршења људских права која се морају истражити и судски процесуирати под било каквим околностима. Комисија такође напомиње да је УНМИК, као територијална управа на Косову од

1999. до 2008. године, имао примарну одговорност да ефикасно истражи нестанак и убиство гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића и да његов пропуст да то учини представља настављено озбиљно кршење права жртава и њихових сродника, поготово права на утврђивање чињеница.

140. Комисија истиче забринутост самог СПГС-а да су неадекватна средства, поготово на почетку УНМИК-ове мисије, довела до тога да испуњавање УНМИК-ових обавеза у погледу људских права буде тешко достигну.

141. Уобичајено би била одговорност УНМИК-а да предузме одговарајуће мере како би стао на крај запаженом кршењу права и, колико је то могуће, исправио последице истог. Међутим, као што је Комисија напоменула горе у тексту (видети § 26 изнад), одговорност УНМИК-а у погледу спровођења правде на Косову завршила се 9. децембра 2008. године. УНМИК стога није више у позицији да предузима мере које ће имати директан утицај на истраге које су још увек на чекању пред ЕУЛЕКС-ом или локалним властима. Такође, након једностраног проглашења независности од стране Привремених институција самоуправе Косова 17. фебруара 2008. године и касније, ступањем на снагу косовског устава 15. јуна 2008. године, УНМИК је престао да обавља извршне функције на Косову и та чињеница је ограничила његову могућност да пружи пуну и ефикасну репарацију за извршену повреду права, како је то прописано утврђеним начелима међународног права о људским правима.

142. Комисија сматра да ова чињенична ситуација не ослобађа УНМИК од одговорности да исправи, што је могуће више, последице кршења права за која је одговоран.

У погледу жалилаца и предмета, Комисија сматра прикладним да УНМИК:

- У складу са судском праксом Европског суда за људска права у вези са ситуацијама ограничене надлежности државе (видети ЕСЉП [ВВ], *Ал-Садун и Муфди против Уједињеног Краљевства*, бр. 61498/08, пресуда од 2. марта 2010. године, § 171; ЕСЉП [ВВ]), *Катан и остали против Молдавије и Русије*, бр. 43370/04, 8252/05 и 18454/06, пресуда од 19. октобра 2012. године, § 109), мора тежити томе да, уз сва средства која су му доступна у односу на надлежне косовске органе, добије уверавања да ће истраге које се односе на случај који се овом приликом разматра бити настављене у складу са захтевима ефикасне истраге предвиђеним чланом 2, да ће се утврдити околности везане за нестанак и убиство гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића и да ће могући починиоци бити изведени пред лице правде. Жалиоци и/или други блиски сродници треба да буду обавештени о том поступку и да добију увид у релевантну документацију, уколико је потребно;

- Јавно призна, укључујући и путем медија, у разумном року, одговорност у вези са пропустом УНМИК-а да адекватно истражи нестанак и убиство гђе Милевке Ристић, г. Мирка Ристића, гђе Јованке Ристић и г. Анђелка Ристића, као и са патњом и душевним болом до којих је касније дошло и јавно се извини жалиоцима и њиховим породицама у вези са тим;

- Предузме одговарајуће кораке за исплату адекватне надокнаде жалиоцима за моралну штету коју су претрпели због УНМИК-овог пропуста да спроведе ефикасну истрагу, као и за патњу и душевни бол које су жалиоци претрпели услед понашања УНМИК-а.

Комисија такође сматра да је прикладно да УНМИК:

- У складу са Резолуцијом Генералне скупштине УН-а о Основним начелима и смерницама у вези са правом на правни лек и репарацију за жртве грубог кршења међународног права које се тиче људских права и озбиљног кршења међународног хуманитарног права (A/Res/60/147, 21. март 2006. године), предузме одговарајуће кораке, путем других институција повезаних са УН-ом које раде на Косову, домаћих органа и невладиних организација, ради остваривања потпуног и свеобухватног програма репарације, укључујући реституцију, компензацију, рехабилитацију, сатисфакцију и гаранцију да се тако нешто неће поновити, за жртве из свих заједница које су претрпеле озбиљне повреде људских права током и након сукоба на Косову;

- Предузме одговарајуће кораке код надлежних органа Уједињених нација, укључујући Генералног секретара УН-а, ка додељивању одговарајућих људских и финансијских ресурса како би се осигурало да Уједињене нације увек поштују стандарде међународних људских права, укључујући и ситуације када обављају административне и извршне функције на некој територији, и да обезбеди ефикасно и независно надгледање.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА,

Комисија, једногласно,

1. ЗАКЉУЧУЈЕ ДА ЈЕ ДОШЛО ДО КРШЕЊА ПРОЦЕДУРАЛНЕ ОБАВЕЗЕ СХОДНО ЧЛАНУ 2 ЕВРОПСКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЉУДСКИМ ПРАВИМА;

2. ПРЕПОРУЧУЈЕ ДА УНМИК:

- а. ТРАЖИ ОД НАДЛЕЖНИХ ОРГАНА НА КОСОВУ ДА ПРЕДУЗМУ СВЕ МОГУЋЕ КОРАКЕ КАКО БИ ОСИГУРАЛИ ДА СЕ КРИВИЧНА ИСТРАГА У ВЕЗИ СА НЕСТАНКОМ И УБИСТВОМ ГЂЕ МИЛЕВКЕ РИСТИЋ, Г. МИРКА РИСТИЋА, ГЂЕ ЈОВАНКЕ РИСТИЋ И Г. АНЂЕЛКА РИСТИЋА НАСТАВИ У СКЛАДУ СА ЧЛАНОМ 2 ЕКЉП И ДА ПОЧИНИОЦИ БУДУ ИЗВЕДЕНИ ПРЕД ЛИЦЕ ПРАВДЕ;**

- b. ЈАВНО ПРИЗНА, УКЉУЧУЈУЋИ И ПУТЕМ МЕДИЈА, ОДГОВОРНОСТ ЗА СВОЈ ПРОПУСТ ДА СПРОВЕДЕ ЕФИКАСНУ ИСТРАГУ У ВЕЗИ СА НЕСТАНКОМ И УБИСТВОМ ГЂЕ МИЛЕВКЕ РИСТИЋ, Г. МИРКА РИСТИЋА, ГЂЕ ЈОВАНКЕ РИСТИЋ И Г. АНЂЕЛКА РИСТИЋА, КАО И ЗА ПАТЊУ И ДУШЕВНИ БОЛ ДО КОЈИХ ЈЕ ДОШЛО И ЈАВНО СЕ ИЗВИНИ ЖАЛИОЦИМА И ЊИХОВИМ ПОРОДИЦАМА;**
- c. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ ЗА ИСПЛАТУ ОДГОВАРАЈУЋЕ НАДОКНАДЕ ЖАЛИОЦИМА ЗА ПРЕТРПЉЕНУ МОРАЛНУ ШТЕТУ У ВЕЗИ СА УСТАНОВЉЕНОМ ПОВРЕДАМА ЧЛАНА 2 ЕКЉП;**
- d. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ КА ОСТВАРИВАЊУ ПОТПУНОГ И СВЕОБУХВАТНОГ ПРОГРАМА РЕПАРАЦИЈЕ;**
- e. ПРЕДУЗМЕ ОДГОВАРАЈУЋЕ КОРАКЕ У УЈЕДИЊЕНИМ НАЦИЈАМА КАО ГАРАНЦИЈУ ДА СЕ ИСТА СИТУАЦИЈА НЕЋЕ ПОНОВИТИ;**
- f. ОДМАХ ПРЕДУЗМЕ ЕФИКАСНЕ МЕРЕ ЗА ПРИМЕНУ ПРЕПОРУКА КОМИСИЈЕ И ОБАВЕСТИ ЖАЛИОЦЕ И КОМИСИЈУ О ДАЉЕМ РАЗВОЈУ ОВОГ ПРЕДМЕТА.**

Андреј Антонов
Извршни службеник

Марек Новицки
Председавајући

СКРАЋЕНИЦЕ И АКРОНИМИ

КЦКМ	Координациони центар за Косово и Метохију Републике Србије
СГПП	Међународни споразум о грађанским и политичким правима
ОП	Одељење правде
ОЈТ	Окружно јавно тужилаштво
ЕКЉП	Европска конвенција о људским правима
ЕСЉП	Европски суд за људска права
ЕУ	Европска унија
ЕУЛЕКС	Мисија владавине права Европске уније на Косову
СРЈ	Савезна Република Југославија
ФХП	Фонд за хуманитарно право
ХРАП	Саветодавна комисија за људска права
КЉП	Комитет за људска права Уједињених нација
ИАСЉП	Интерамерички суд за људска права
МКНЛ	Међународна комисија за нестала лица
МКЦК	Међународни комитет Црвеног крста
МКТЈ	Међународни кривични трибунал за бившу Југославију
МЈТ	Међународни јавни тужилац
КФОР	Међународне безбедносне снаге (обично познате као косовске снаге)
ОВК	Ослободилачка војска Косова (на албанском: <i>Ushtria Çlirimtare e Kosovës</i> , <i>УЏК</i>)
НЛ	Нестало лице
ЈНЛ	Јединица за нестала лица
МУП	Министарство унутрашњих послова (на српском: <i>Министарство унутрашњих послова</i> , <i>МУП</i>)
НАТО	Северно-атлантски споразумни савез
КНЛСМ	Канцеларија за нестала лица и судску медицину
ОЕБС	Организација за европску безбедност и сарадњу
СПГС	Специјални представник Генералног секретара
УН	Уједињене нације
УНХЦР	Високи комесар Уједињених нација за избеглице
УНМИК	Привремена административна мисија Уједињених нација на Косову
КПИЖ	Комисија за проналажење и идентификацију жртава
ЈИРЗ	Јединица за истрагу ратних злочина